

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2026
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmioty:</i>	Filozofia Historia muzyki Historia sztuki Język łaciński i kultura antyczna
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Terminy egzaminów:</i>	5 maja 2026 r. – język łaciński i kultura antyczna 7 maja 2026 r. – historia muzyki 8 maja 2026 r. – filozofia 13 maja 2026 r. – historia sztuki
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	25 września 2026 r.

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Sprawozdanie zostało opracowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
www.cke.gov.pl sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku (województwa: kujawsko-pomorskie, pomorskie)

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90

www.oke.gda.pl komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie (województwo śląskie)

ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 784 16 00

www.oke.jaworzno.pl sekretariat@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie (województwa: lubelskie, małopolskie, podkarpackie)

Os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01

www.oke.krakow.pl oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży (województwa: podlaskie, warmińsko-mazurskie)

Al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473 71 20

www.oke.lomza.pl sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi (województwa: łódzkie, świętokrzyskie)

ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 664 80 50

lodz.oke.gov.pl sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu (województwa: lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie)

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60

www.oke.poznan.pl sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie (województwo mazowieckie)

ul. Józefa Bema 87, 01-233 Warszawa
tel. 22 457 03 35

www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu (województwa: dolnośląskie, opolskie)

ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94

www.oke.wroc.pl sekretariat@oke.wroc.pl

Serwis Komisji Egzaminacyjnych: egzaminy.gov.pl

**Serwis
Komisji
Egzaminacyjnych**

Spis treści

I. Filozofia

Opis arkusza maturalnego	5
Dane dotyczące populacji zdających	6
Przebieg egzaminu	7
Podstawowe dane statystyczne	8
Komentarz	14
Wnioski i rekomendacje	38

II. Historia muzyki

Opis arkusza maturalnego	39
Dane dotyczące populacji zdających	40
Przebieg egzaminu	41
Podstawowe dane statystyczne	42
Komentarz	48
Wnioski i rekomendacje	58

III. Historia sztuki

Opis arkusza maturalnego	59
Dane dotyczące populacji zdających	60
Przebieg egzaminu	61
Podstawowe dane statystyczne	62
Komentarz	67
Wnioski i rekomendacje	91

IV. Język łaciński

Opis arkusza maturalnego	92
Dane dotyczące populacji zdających	92
Przebieg egzaminu	93
Podstawowe dane statystyczne	94
Komentarz	100
Wnioski i rekomendacje	112

Filozofia

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2025/2026 egzamin maturalny z filozofii został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z filozofii składał się z dwóch części i zawierał 16 zadań.

Część pierwsza – test – sprawdzała wiedzę z zakresu historii filozofii oraz umiejętność analizy krytycznej tekstu filozoficznego (fragment *Problemów filozofii* Bertranda Russella) oraz tekstu niefilozoficznego (fragment powieści *Przygody Hucka* Marka Twaina).

Część druga obejmowała zadanie rozszerzonej odpowiedzi, którego celem było napisanie wypracowania na jeden z dwóch tematów:

Temat 1.

Kiedyś filozofia rodziła się z podziwu wobec otaczającego nas świata (Arystoteles). A potem także z wątpienia (Kartezjusz). A teraz na naszej ziemi, rodzi się ona z bólu. O jakości filozofii decyduje jakość bólu ludzkiego, który chce filozofia wyrażać i któremu chce zaradzać.

J. Tischner

Które z wymienionych źródeł filozofowania uznajesz za najważniejsze?

Temat 2.

Człowiek urodził się wolny, a wszędzie jest w okowach. Niejeden mniema, że jest panem innych, a jest bardziej niewolny niż oni.

J.J. Rousseau

Czy zgadzasz się z poglądem, że człowiek nie jest istotą wolną? Odpowiedz na pytanie, rozważając różne stanowiska w sporze o wolność człowieka.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. poz. 1019).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		68
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	57
	z techników	11
	z branżowych szkół II stopnia	0
	ze szkół na wsi	1
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	13
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	27
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	27
	ze szkół publicznych	60
	ze szkół niepublicznych	8
	kobiety	41
	mężczyźni	27
	bez dysleksji rozwojowej	53
	z dysleksją rozwojową	15

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 4 osoby – laureatów i finalistów Olimpiady Filozoficznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	1
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
	Ogółem	1

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			8 maja 2026 r.
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			44
Liczba zespołów egzaminatorów			
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			-
Liczba egzaminatorów			-
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			-
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	-
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 302, z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881, z późn. zm.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

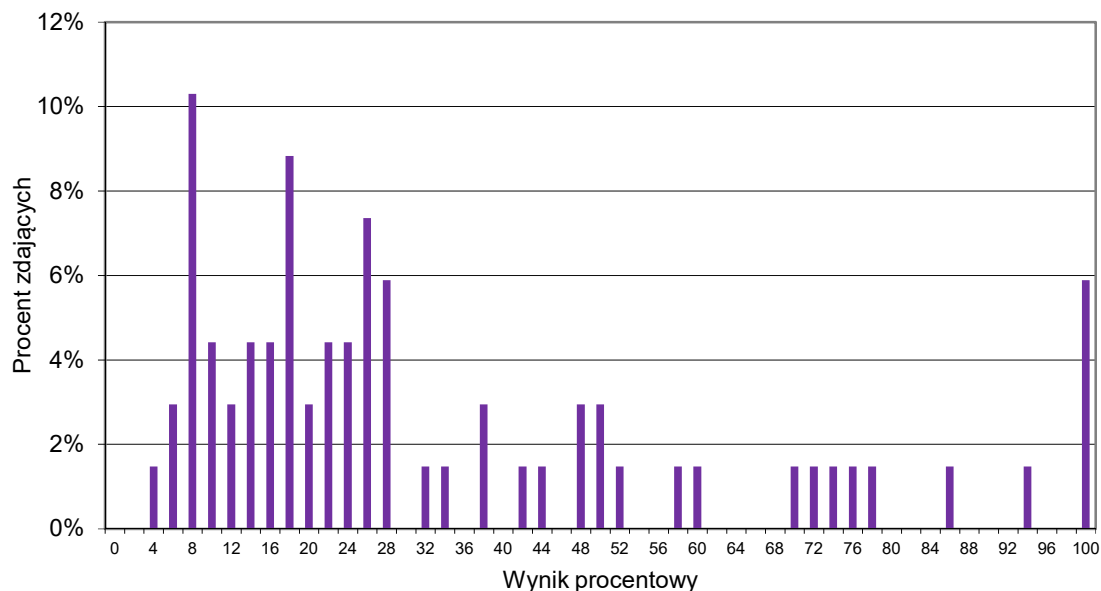

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	68	4	100	24	8	34	27
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	57	4	100	26	8	36	28
z techników	11	–	–	–	–	–	–
z branżowych szkół II stopnia	0	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

– Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najniższą.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

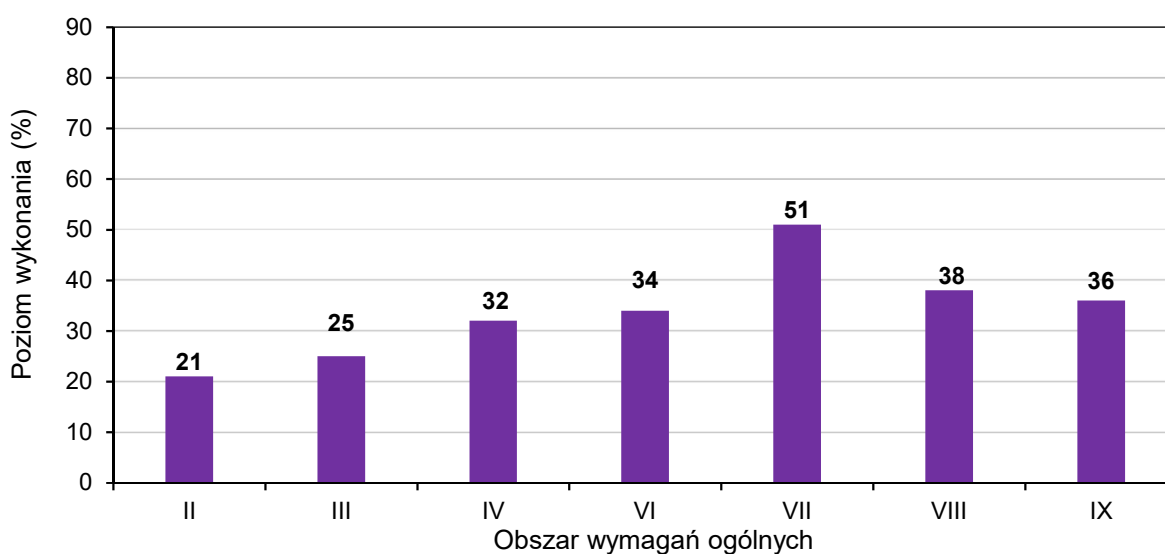
Wymagania z podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: <i>Problemy filozofii</i> Bertranda Russella, <i>Z głównych zagadnień filozofii</i> [...]. III. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) stosunek rzeczy do umysłu (realizm – idealizm); 3) podłoże rzeczywistości (materializm – hylemorfizm – spirytualizm).	60
2.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: <i>Problemy filozofii</i> Bertranda Russella, <i>Z głównych zagadnień filozofii</i> [...].	43
3.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: <i>Problemy filozofii</i> Bertranda Russella, <i>Z głównych zagadnień filozofii</i> [...].	88
4.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II.5. Empiryzm brytyjski. Zdający: 2) wskazuje na jedną z możliwych konsekwencji empiryzmu: sceptyczną (na przykładzie filozofii Davida Hume'a) bądź idealistyczną (na przykładzie filozofii George'a Berkeley'a); II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: <i>Problemy filozofii</i> Bertranda Russella [...]. III.1. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o:	24

		3) możliwość zdobycia wiedzy pewnej (sceptycyzm – hipotetyzm – dogmatyzm).	
5.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: <i>Problemy filozofii</i> Bertranda Russella, <i>Z głównych zagadnień filozofii</i> [...].	23
6.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.	II.13. Filozofia analityczna. Zdający: 1) przedstawia główne idee wczesnej filozofii analitycznej na przykładzie jednego z następujących autorów: George Edward Moore, Bertrand Russell, Ludwig Wittgenstein.	15
7.	VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I.3. Definicje jako środek uściślenia myśli i mowy: typy definicji, kryteria poprawności definicji. Zdający: 3) określa, które z warunków poprawności łamie określona definicja, i usuwa znalezione wady (nieadekwatność, <i>ignotum per ignotum</i> , błędne koło).	32
8.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II.11. Fenomenologia. Zdający: 2) charakteryzuje główne idee fenomenologii wartości Maxa Schelera (przedstawia i wyjaśnia schelerowską hierarchię wartości).	13
9.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II.7. Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Zdający: 2) wyjaśnia heglowską koncepcję wolności jako uświadomionej konieczności oraz koncepcję dziejów jako postępu w uświadomieniu wolności.	24
10.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III.3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) źródła poznania (empiryzm lub aposterioryzm – aprioryzm).	14

11.	II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I.5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 3) zna i stosuje przykładowe schematy wnioskowań ([...] dylemat konstrukcyjny prosty).	51
12.	II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.	21
13.	II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	III.5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 2) sposób formułowania i uzasadniania ocen moralnych (konsekwencjalizm, w szczególności utilitaryzm – nonkonsekwencjalizm, w szczególności deontologizm kantowski).	34
14.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.	16
15.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III.5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) prezentuje i objaśnia treść imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu) oraz stosuje jego formuły do analizy i oceny przykładowych problemów moralnych.	54

16.1.	IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.	76
16.2.1.		49
16.2.2.		33
16.2.3a		38
16.2.3b		26
16.2.3c		20
16.2.4.		42
16.3.		69

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Wstęp

Średni wynik tegorocznego egzaminu maturalnego z filozofii był wyższy od wyniku egzaminu ubiegłorocznego o 2 punkty procentowe (z 33% do 35%), przy nieco wyższej liczbie zdających (o ponad 11%).

Podobnie jak w roku ubiegłym, spośród dziewięciu wymagań ogólnych maturzyści najlepiej radzili sobie z zadaniami z zakresu wymagania VIII (*Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją*) – poziom wykonania zadań wyniósł 45%, a najgorzej z zakresu wymagania II (*Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną)*) – poziom wykonania zadań wyniósł 20%.

Spośród piętnastu zdań zamieszczonych w pierwszej części arkusza, cztery były zadaniami zamkniętymi (zadania: 2., 9., 11., 15.). Jedno z zadań tego typu (9.) okazało się dla

zdających trudne (poziom wykonania – 29%). Wśród zadań otwartych bardzo trudne dla zdaających okazały się zadania: 6. (poziom wykonania – 19%), 8. (poziom wykonania – 13%) i 10. (poziom wykonania – 17%). Zdający najlepiej poradzili sobie z zadaniem 1. (poziom wykonania – 71%) oraz 3. (poziom wykonania – 90%). Pozostałe zadania były dla zdaających trudne lub umiarkowanie trudne.

Zadania od 1. do 6. odnosiły się do zamieszczonego w arkuszu maturalnym fragmentu tekstu filozoficznego: Bertrand Russell, *Problemy filozofii*. Poprawne rozwiązanie czterech z tych zadań wymagało jedynie analizy tekstu źródłowego.

Analiza jakościowa zadań

Zadanie 1. było zadaniem otwartym i należało do umiarkowanie łatwych (poziom wykonania – 71%). Poprawne rozwiązanie tego zadania wymagało wskazania jednego zdania – spośród czterech podanych – które adekwatnie wyrażało tezę B. Russella, za co zdający mogli otrzymać jeden punkt. Drugi punkt każdy ze zdaających mógł uzyskać za poprawne uzasadnienie dokonanego przez siebie wyboru. Zdecydowana większość zdaających zaznaczyła właściwe zadanie, i – jak na to wskazuje poziom wykonania omawianego zdania – wielu z nich sformułowało także poprawne uzasadnienie. Zdarzały się jednak relatywnie nieliczne przypadki, gdy uzasadnienie nie było poprawne. Sytuację tę obrazuje przykład 1.

Przykład 1.

Zdania

1. Materia istnieje.
3. Materia nie istnieje.
2. Materia prawdopodobnie istnieje.
- ④. Nie wiemy, czy materia istnieje.

Wybrane zdanie: *Czy istnieje coś takiego jak materia?*

Uzasadnienie: *Bertrand B. Russell przedstawia że zmysł ~~potrzeba~~ odczuwania jedynie postrzeżenia i je badamy empirycznie nie możemy dowiedzieć się przedmiotów materialnych, których istnienia nie możemy dowiedzieć*

Komentarz: Przedstawione w rozwiązaniu zadania 1. uzasadnienie trafnie zaznaczonej opcji nie jest poprawne ze względu na brak należytej precyzji w rekonstrukcji stanowiska B. Russella i brak konkluzywności uzasadnienia zdającego. W ramach uzasadnienia przywołane zostały trzy twierdzenia przypisywane B. Russellowi. Pierwsze przywołanie nie jest precyzyjne (według B. Russella poznawanie nie jest „odczuwaniem” i nie sprowadza się do doświadczenia „postrzeżeń” – bezpośrednio doświadczane są dane zmysłowe, które są czymś innym niż wrażenia). Także drugie nawiązanie nie oddaje w jasny sposób myśli Russella. Co jednak istotniejsze dla oceny rozwiązania, z koniunkcji twierdzeń, że „przedmioty rzeczywiste nie są badane empirycznie i nie można ich dowiedzieć”, nie wynika teza, iż nie wiemy, czy materia istnieje. Przywołane przez osobę zdającą twierdzenia równie

dobrze mogą stanowić istotną część uzasadnienia tezy, że materia nie istnieje oraz nie wykluczają także pozostałych opcji (z tego, że przedmioty rzeczywiste nie są badane empirycznie lub że nie można ich dowieść nie wynika, że one nie istnieją).

Zadanie 2. było zadaniem zamkniętym i okazało się dla zdających umiarkowanie trudne (poziom wykonania – 44%). Zadanie to sprawdzało rozumienie tekstu filozoficznego i miało typową postać dla zadań tego typu (zadania o tej postaci występują w każdym arkuszu maturalnym z filozofii). Uzyskane przez zdających wyniki świadczą o niezadowalającym poziomie rozumienia tekstu filozoficznego – w tym przypadku prawdopodobną przyczyną błędnych rozwiązań było niedostateczne rozumienie wprowadzonego w tekście źródłowym rozróżnienia na wrażenia i dane zmysłowe. Błędne rozwiązania mogły być też spowodowane zaznaczaniem odpowiedzi bez wnikliwej analizy tekstu (tu: analiza semiotyczna).

Zadanie 3. było najłatwiejszym zadaniem w tegorocznym arkuszu (poziom wykonania – 90%). Poprawne rozwiązanie wymagało sformułowanie właściwej oceny odnoszącej się do jednej z kwestii poruszanej w tekście źródłowym oraz uzasadnienia tej oceny. Zdający mieli w ramach uzasadnienia odwołać się do stosownego fragmentu tekstu źródłowego, co bardzo rzadko nastroczało zdającym problemów.

Zadanie 4. było zadaniem otwartym, niezwiązanym w istotny sposób z tekstem źródłowym. Zadaniem zdających było wskazanie – spośród czterech wymienionych filozofów – tego, który był sceptykiem epistemologicznym oraz wyjaśnienie różnicy między sceptycyzmem epistemologicznym a hipotetyzmem (probabilizmem). Zadanie to okazało się dla zdających trudne (poziom jego wykonania wyniósł 27%) w każdym z dwóch jego aspektów. Należy zaznaczyć, że zdający mogli uzyskać po jednym punkcie za właściwe rozwiązanie każdej z dwóch jego części. Zadanie to sprawdzało znajomość stanowisk filozoficznych w sporze o możliwość uzyskania wiedzy. W pierwszej części zadania zdający mieli wskazać przedstawiciela sceptycyzmu jako stanowiska epistemologicznego. Bardzo wielu zdających wskazywało Rene Descartesa, co świadczyło o istotnym niezrozumieniu stosowanej przez niego procedury nazywanej „metodycznym wątpieniem”. Warto zaznaczyć, że w tego typu zadaniach jeden ze sposobów ich rozwiązywania polega na eliminacji opcji na pewno błędnych. W przypadku analizowanego zadania zarówno Epikur, Descartes jak i Comte bronili wielu filozoficznie doniosłych twierdzeń, co można uznać za wystarczającą przesłankę do tego, aby żadnemu z tych autorów nie przypisać tezy sceptycznej. W przedstawionym poniżej rozwiązaniu (przykład 2.) zdający uzyskał jednak punkt za akceptowalne wykonanie zadania w drugiej jego części, gdyż – choć w niedoskonały sposób – wskazał jednak jedną z różnic między sceptycyzmem epistemologicznym a hipotetyzmem (probabilizmem). W swojej odpowiedzi zdający poprawnie posłużył się pojęciem sceptycyzmu epistemologicznego i mimo tego, że nie wyjaśnił istoty hipotetyzmu, to jego odpowiedź jest poprawna, gdyż pewnego typu wiedza (o charakterze prawdopodobnym) faktycznie jest uznawana przez zwolenników hipotetyzmu. Skoro zaś sceptycy odrzucają możliwość uzyskania wiedzy, to tak ujętą różnicę można uznać za akceptowalną.

Przykład 2.

Filozofowie: Epikur, René Descartes, Sekstus Empiryk, August Comte *René Descartes*
 Przedstawiciel sceptycyzmu epistemologicznego: ~~Sekstus Empiryk~~
 Różnica między sceptycyzmem epistemologicznym a hipotetyzmem (probabilizmem): *Sceptycyzm*
nie mówi o wstrzymaniu się od sądów i o tym, że prawda
jest absolutnie niemożliwa do odwołania. Hipotetyzm
nie mówi, że prawda nie jest pewna, ale jedynie
pewną prawdę przyjąć i nie mieć w niej wątpliwości.
 Strona 6 z 21

W drugim z zaprezentowanych rozwiązań (przykład 3.) osoba zdająca trafnie wskazała na Sekstusa Empiryka jako przedstawiciela sceptycyzmu epistemologicznego oraz poprawnie, i lepiej niż w rozwiązaniu przedstawionym powyżej, wyjaśniła różnicę między sceptycyzmem a hipotetyzmem.

Przykład 3.

Przedstawiciel sceptycyzmu epistemologicznego: *Sekstus Empiryk*
 Różnica między sceptycyzmem epistemologicznym a hipotetyzmem (probabilizmem):
Sceptycyzm epistemologiczny polega na wstrzymaniu się
od wszelkich sądów i wątpliwości. Hipotetyzm twierdzi
zaś, że chociaż nie mamy pewności, to możemy się
wnosić do bardziej prawdopodobnego.

Zadanie 5. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 27%). Zadanie sprawdzało dwie różne umiejętności, jedną z zakresu kultury logicznej, drugą związaną z analizą tekstu. Zadaniem zdających było uzupełnienie znajdującego się w wyposażeniu zadania rozumowania o brakującą przesłankę w taki sposób, aby otrzymane wnioskowanie było formalnie poprawne. W drugiej części zadania zdający mieli rozstrzygnąć, czy zrekonstruowane rozumowanie pojawiło się w tekście oraz uzasadnić swoją ocenę. Należy podkreślić, że właściwe rozwiązanie zadania w jego pierwszej części wymagało jedynie wiedzy z zakresu logiki, choć użyte w nim zdania (nawiązujące do tekstu źródłowego) mogły sugerować mniej uważnym czytelnikom, że zadanie w tej części jest bezpośrednio z tekstem źródłowym związane. Konstrukcja tego zadania umożliwiała zdającym uzyskanie po jednym punkcie za właściwe rozwiązanie każdej z dwóch wyróżnionych w nim części. Należy podkreślić, że bez względu na to, jaką przesłankę wpisywali zdający, już na podstawie zdań podanych w rozumowaniu zdający mogli poprawnie rozstrzygnąć, że rozumowanie nie pojawiło się w tekście źródłowym. Poprawne rozwiązanie zadania piątego pokazuje przykład 4.

Przykład 4.

Przesłanka 1.: Jeśli przedmioty fizyczne mają kształt, to mają również barwę.

Przesłanka 2.: *Przedmioty fizyczne nie mają barwy.*

Wniosek: Przedmioty fizyczne nie mają kształtu.

Rozstrzygnięcie: *Nie, nie popiera się.*

Uzasadnienie: *Autor tekstu nigdzie nie twierdzi, że przedmioty nie mają kształtu, bo mają, lecz każdy spoglądać może go w inny sposób – jako inny kształt.*

Komentarz: Osoba zdająca uzupełniła podane rozumowanie o przesłankę, której treść – wraz z pozostałymi zdaniami rozumowania – przesądza o formalnej poprawności rozumowania. Rozwiązanie zadania zawiera również właściwe rozstrzygnięcie oraz poprawne uzasadnienie, w którym trafnie wskazano, że w tekście źródłowym nie pojawia się zdanie, które byłoby odpowiednikiem wniosku.

Wśród rozwiązań znalazło się kilkadziesiąt takich, w których zdający uzupełnili w poprawny sposób wnioskowanie o brakującą przesłankę, co świadczy o właściwym zrozumieniu polecenia oraz opanowaniu określonej wiedzy logicznej, lecz dokonali niewłaściwego rozstrzygnięcia lub podali niezadowalające uzasadnienie rozstrzygnięcia, co świadczy prawdopodobnie o niezadowalającym poziomie rozumienia tekstu źródłowego albo o brakach w zakresie umiejętności uzasadniania twierdzeń (przykład 5.).

Przykład 5.

Przesłanka 1.: Jeśli przedmioty fizyczne mają kształt, to mają również barwę.

Przesłanka 2.: *Przedmioty fizyczne nie mają barwy.*

Wniosek: Przedmioty fizyczne nie mają kształtu.

Rozstrzygnięcie: *Tak*

Uzasadnienie: *Russell wysnuwa wniosek, że nie wiemy czy istnieje jakiś przedmiot, więc nie wiemy też jaki on może być lub jakie kształty będzie miał*

Komentarz: Już niewłaściwe rozstrzygnięcie przesądziło o tym, że autor tego rozwiązania nie mógł uzyskać maksymalnej liczby punktów. Ze względów dydaktycznych warto jednak zwrócić uwagę na mankamenty zaprezentowanego uzasadnienia. Po pierwsze, konstrukcja wypowiedzi osoby zdającej sprawia, że nie jest jasne, czy przypisuje ona B. Russellowi jedynie określone przekonanie (które faktycznie można B. Russellowi przypisać: że nie wiemy, czy istnieją przedmioty), czy też że zaprezentowane w ramach uzasadnienia wnioskowanie odpowiada wywodowi z tekstu źródłowego. Nie ma też jasności, czy wniosek o którym mowa w uzasadnieniu jest równoważny – zdaniem osoby zdającej – wnioskowi znajdującemu się w wyposażeniu zadania. Po drugie, nawet gdyby usunąć wskazane

niejasności i przyjąć zaprezentowaną rekonstrukcję wyводу B. Russella, to nie można zgodzić się z tym, że przedstawione w uzasadnieniu wnioskowanie jest odpowiednikiem pierwszej przesłanki lub wniosku z zaprezentowanego rozumowania wyjściowego.

Zadanie 6. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających bardzo trudne. Sprawdzało ono znajomość podstawowych poglądów wybranego przedstawiciela wczesnej filozofii analitycznej. Należy podkreślić, że w ramach pierwszej części zadania zdający mieli wybrać – z zaprezentowanej w zadaniu listy – filozofa analitycznego oraz przedstawić dwie dowolne idee reprezentatywne dla wczesnej filozofii analitycznej. Za każdy z zaprezentowanych oddzielnie poglądów wskazanego filozofa zdający mogli otrzymać po jednym punkcie. Bardzo niskie wyniki uzyskane przez zdających (poziom wykonania zadania wyniósł 19%) świadczą o poważnych brakach w wiedzy historyczno-filozoficznej z zakresu filozofii współczesnej.

Poniżej zostaną zaprezentowane dwa rozwiązania – pierwsze, za które osoba zdająca uzyskała maksymalną liczbę dwóch punktów (przykład 6.) oraz drugie – wadliwe (przykład 7.).

Przykład 6.

Filozofowie: George Edward Moore, ~~Karl Jaspers~~, Bertrand Russell, Ludwig Wittgenstein

Przedstawiciel: George Edward Moore

Idea 1.: Filozofia powinna zajmować się doprecyzowaniem języka oraz terminów, ponieważ wiele sporów filozoficznych wynika z braku precyzji, zbyt sztywnych pojęć, słabym doprecyzowaniem pojęć.

Idea 2.: Nie powinno się definiować pojęć takich jak „dobro” ani słowami takimi jak „przyjemność”, ponieważ nie ma dobro jest niedefiniowalne.

Komentarz: Zdający zadowalająco przedstawiła jedną z podstawowych, ogólnie wyrażonych idei filozofii analitycznej, którą można przypisać każdemu z trzech znajdujących się na dołączonej w wyposażeniu zadania krótkiej liście reprezentantów tego nurtu. Druga z idei wyraża charakterystyczny i istotny dla Moore’a pogląd metaetyczny, który – mimo swojej szczegółowości – dobrze oddaje charakter refleksji filozofii analitycznej zastosowanej do zagadnień z zakresu szeroko rozumianej etyki.

Przykład 7.

Filozofowie: George Edward Moore, Karl Jaspers, Bertrand Russell, Ludwig Wittgenstein

Przedstawiciel: Bertrand RussellIdea 1.: Analiza każdego możliwego spojrzenia na przedmiot pomaga go bliżej zdefiniowaćIdea 2.: Miejsce, z którego obserwujemy jest przedmiot ma istotny wpływ na doświadczenia jakie odmieramy.

Komentarz: Drugie z przedstawionych rozwiązań zasługuje na szczególną uwagę nie tylko ze względów merytorycznych, ale też ze względu na sposób jego rozwiązania. Po pierwsze, można domniemywać, że autor tego rozwiązania, formułując swoje odpowiedzi, zdaje się korzystać jedynie z treści tekstu źródłowego. Po drugie trudność dotyczy także oceny adekwatności odpowiedzi do treści polecenia. Egzaminator oceniający zaprezentowane rozwiązanie musi ocenić w tym przypadku nie tylko to, czy osoba zdająca zaprezentowała rzetelnie poglądy filozoficzne B. Russella, ale także, na ile są one zgodne z treścią polecenia (tu: czy prezentują główne idee jego filozofii) oraz mieć wzgląd na zasygnalizowaną trudność pierwszego rodzaju. W analizowanym przypadku można przyznać zdającemu jeden punkt, ponieważ – mimo dosyć wyraźnych korelacji między treścią jego odpowiedzi (idea 1.) a treścią tekstu źródłowego – można uznać, że zaprezentowany przez zdającego pogląd przypisany B. Russellowi oddaje specyfikę jego filozofii i nie sprowadza się jedynie do przywołania jednego z twierdzeń znajdujących się w tekście źródłowym. Inaczej sprawa wygląda w przypadku odpowiedzi zdającego z drugiej części jego rozwiązania (idea 2.). Po pierwsze, odpowiedź osoby zdającej wyraźnie prezentuje jeden z poglądów prezentowanych w tekście źródłowym i nie wykracza w swojej treści poza tekst źródłowy. Po drugie, przedstawiona myśl jest filozoficznie trywialna i można ją przypisać autorom reprezentującym różne kierunki i tradycje filozoficzne. Nie można zatem uznać, że – w zgodzie z treścią polecenia i zasadami oceniania – zdający w zadowalający sposób przedstawił jedną z głównych idei analitycznej filozofii B. Russella.

Zadanie 7. było zadaniem otwartym i okazało się trudne (poziom wykonania – 36%). Zadanie to sprawdzało wiedzę i umiejętności z zakresu kultury logicznej. Zdający mieli wskazać – na podstawie dołączonego krótkiego tekstu – jeden z czterech błędów w zakresie definiowania oraz uzasadnić, dlaczego wskazali tę, a nie inną opcję. W części przypadków – pomimo trafnie wskazanego błędu – niezadowolające okazywały się uzasadnienia zdających, co skutkowało przyznaniem jednego punktu. Ten przypadek zilustrowano przykładem 8.

Przykład 8.

- A. popada w błędne koło.
- B. jest za wąska.
- ☒ C. jest za szeroka.
- D. jest zarazem za wąska i za szeroka.

Uzasadnienie: Definicja..... jest..... za..... szeroka, ponieważ różnica jest..... zbyt..... ogólna. Tekstem..... może..... być..... więcej..... rzeczy..... niż..... sama..... książka.....

Komentarz: W uzasadnieniu trafnej odpowiedzi osoba zdająca błędnie wskazała na nadmierną ogólność definicji jako tę jej własność, która miałaby przesądzić o tym, że definicja jest za szeroka. W drugim zdaniu uzasadnienia mowa jest z kolei o tym, że tekstem może być „więcej rzeczy” niż książka. To prawdziwe skądinąd zdanie nie stanowi jednak racji na rzecz tezy, iż przedstawiona definicja terminu „autor” jest za szeroka – należało wykazać, że określenie (*definiens*) terminu „autor” (*definiendum*) jest zakresowo nadrzędne wobec definiowanego terminu. Nie chodziło przy tym o użycie określonych terminów czy przywołanej frazy, ale o wykazanie, że autor rozwiązania właściwie rozumie na czym zasadzają się różne typy nieadekwatności w definiowaniu.

Zadanie 8. było zadaniem otwartym sprawdzającym wiedzę historyczno-filozoficzną wskazanego autora (tu: M. Schelera) i okazało się najtrudniejszym zadaniem tegorocznego arkusza maturalnego z filozofii (poziom wykonania – 13%). Składało się ono z dwóch części: zdający mieli zaznaczyć ten rodzaj wartości, które w schelerowskiej hierarchii zajmowały najwyższe miejsce – a następnie wyjaśnić, na czym polegało poznanie wartości według Schelera. Bardzo niski wynik uzyskany przez zdających potwierdza podnoszoną od wielu lat w sprawozdaniach kwestię o niezadowalającym przygotowaniu maturzystów w zakresie znajomości poglądów klasyków filozofii, w szczególności autorów XIX i XX-wiecznych. Warto zaznaczyć, że na niski wynik zdających nie powinna mieć wpływu konstrukcja zadania. W pierwszej części zdający mieli zaznaczyć właściwą odpowiedź spośród podanych i nawet wskazanie niewłaściwej opcji nie uniemożliwiało uzyskania jednego punktu za poprawne wyjaśnienie sposobu poznania wartości. W niektórych przypadkach zdający trafnie zaznaczali właściwy rodzaj wartości, ale nie uzyskiwali punktu za część drugą (przykład 9.)

Przykład 9.

Wartości najwyższe według Maxa Schelera: Religijne

Sposób poznania wartości według Maxa Schelera: Wg niego poznajemy wartości przez sposób w jaki objawiają się w świecie.

Zadanie 9. było zadaniem zamkniętym i okazało się trudne (poziom wykonania – 29%). Zadanie to miało formę znaną z wcześniejszych arkuszy maturalnych i sprawdzało znajomość poglądów historyczno-filozoficznych. Niski poziom wykonania tego zadania świadczy o niezadowalającym poziomie wiedzy historyczno-filozoficznej zdających. W przypadku tego zadania warto zwrócić uwagę, że po raz pierwszy maturzyści rozwiązujący arkusz maturalny z filozofii mieli za zadanie samodzielnie przenieść swoje rozwiązania (w przypadku omawianego zadania oraz zadania 2.) na kartę odpowiedzi. W niemal trzydziestu przypadkach zdający rozwiązyali zadania, ale nie przenieśli swoich odpowiedzi na kartę odpowiedzi.

Zadanie 10. było zadaniem otwartym i było dla zdających zadaniem bardzo trudnym (poziom wykonania – 17%). Za rozwiązanie tego zdania zdający mogli uzyskać dwa punkty – jeden za podanie poprawnej tezy aprioryzmu, a drugi za rozstrzygnięcie, czy podany w ramach zadania tekst źródłowy może stanowić dobra rację na rzecz aprioryzmu jako tezy w sporze o źródła poznania. O ile więc zadanie w części pierwszej sprawdzało wiedzę deklaratywną maturzystów, to druga jego część sprawdzała rozumienie tej wiedzy oraz umiejętność posłużenia się nią. Część zdających radziła sobie z pierwszą częścią zadania, ale tylko kilkanaście procent ogółu zdających wykazywała, że dobrze rozumie podaną tezę. Szczególnie rzadkim przypadkiem były rozwiązania, w ramach których pojawiała się poprawnie sformułowana teza aprioryzmu, właściwe rozstrzygnięcie oraz nie występowały w uzasadnieniu błędy rzeczowe, lecz mimo to zdający otrzymywali jedynie jeden punkt, ze względu na niezadowalającą jakość uzasadnienia (przykład 10.).

Przykład 10.

Teza aprioryzmu: Człowiek posiada pełną wiedzę wrodzoną.
Rozstrzygnięcie: Nie, przytoczony pogląd nie stanowi dobrej racji za przyjęciem aprioryzmu.
Uzasadnienie: Aprioryzm uznaje, iż człowiek posiada pełną wiedzę wrodzoną, pełne idee. Z kolei Tatarkiewicz ~~nie~~ pisze, że to, co ~~nie~~ posiada szczęście człowieka, jest wrodzone. Zdaniem ~~ty~~ Tatarkiewicza ludzie nie posiadają pełnej wrodzonej wiedzy, a tym, jak być szczęśliwym. Gdyby tak było, to ~~wszyscy~~ wszyscy ludzie byłoby szczęśliwi, a tak nie jest.

Komentarz: Przedstawiony przez zdającego wywód może stanowić uzasadnienie – choć niezbyt mocne – na rzecz tezy, że według W. Tatarkiewicza ludzie nie posiadają pewnej wiedzy o tym, jak być szczęśliwymi. W zadaniu nie wymagano jednak uzasadnienia tej tezy, lecz wykazania, dlaczego zawarte w tekście źródłowym twierdzenia nie są dobrymi racjami na rzecz wskazanego stanowiska epistemologicznego w sporze o źródła poznania.

Zadania od jedenastego do czternastego były związane z tekstem źródłowym (M. Twain, *Przygody Hucker*).

Pierwsze z tych zadań wykorzystywało treść tekstu źródłowego, sprawdzało jednak nie umiejętność filozoficznej interpretacji tekstu literackiego, lecz wiedzę z zakresu logiki.

Zadanie 11. było zdaniem zamkniętym i okazało się trudne (poziom wykonania – 45%). Od zdających oczekiwano właściwego rozstrzygnięcia – poprzez wskazanie jednej z czterech podanych opcji – pod który schemat wnioskowania podpada zaprezentowane w zadaniu rozumowanie. Warto zauważyć, że uzyskany przez zdających wynik (za rozwiązanie omawianego zadania z zakresu logiki formalnej) był wyższy niż średni wynik uzyskany z tegorocznej matury, co należy uznać za wartość odnotowania osiągnięcia, zważywszy na fakt, iż poziom wykonania zadań z zakresu logiki formalnej rzadko przekracza 30%.

Zadanie 12. było zadaniem otwartym i okazało się trudne (poziom wykonania – 20%). Zadanie to składało się z dwóch części, a zdający mogli uzyskać za jego rozwiązanie dwa punkty. Pierwszy z nich zdający uzyskiwali za podanie poprawnej tezy intelektualizmu etycznego, drugi – za trafną ocenę i poprawne jej uzasadnienie w kwestii tego, czy opisane w tekście źródłowym zachowanie Hucker (zniszczenie listu) może być uznane za moralnie właściwe z punktu widzenia intelektualizmu etycznego. Zadanie to sprawdzało umiejętność uzasadniania i wymagało rozumienia tezy intelektualizmu etycznego. Ponad 20% zdających podawało akceptowalną tezę intelektualizmu etycznego. Znacznie mniej zdających wykonało poprawnie drugą część zadania. Poniżej zaprezentowano przykład rozwiązania, które zostało ocenione na maksymalną liczbę dwóch punktów (przykład 11.).

Przykład 11.

Teza: nie wynika z mianowitych
Ocena: nie jest moralnie właściwe
Uzasadnienie: Słowo Hucker nie jest jako nigdy
jest dobrej lecz postępuje odwrotnie do tego
to nie ma ~~nie~~ czynnika, ledwie niesprawiedliwy
jego efekt.

Komentarz: Osoba zdająca podała jedną z akceptowalnych wersji tezy przypisywanej Sokratesowi, sformułowała trafną ocenę i w poprawny sposób ją uzasadniła. Uzasadnienie – mimo tego, że jest krótkie – można uznać za spełniające wymagania zadania, a jego treść świadczy o rozumieniu przez zdającego tezy intelektualizmu etycznego.

Zadanie 13. było zadaniem otwartym i również okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 29%). Zadanie sprawdzało rozumienie użytego w poleceniu terminu („konsekwencjalizm etyczny”) oraz umiejętność uzasadniania sformułowanej oceny.

Poniżej zaprezentowano jedno z poprawnych rozwiązań (przykład 12.).

Przykład 12.

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Konsekwencjalizm ~~patentna~~ to pogląd, że ocena moralna czynu zależy od jego skutków. Konsekwencje uratowania Jima przez Huka są pozytywne, ponieważ podarł list, więc w świetle konsekwencjalizmu etycznego czyn był moralnie słuszny.

Komentarz: Przywołane rozwiązanie można uznać za wzorcowe. Zdający w ramach uzasadnienia przywołał tezę konsekwencjalizmu etycznego i we właściwy sposób powiązał ją z treścią tekstu źródłowego oraz sformułowaną przez siebie oceną.

Wśród akceptowalnych rozwiązań pojawiła się również nietypowa odpowiedź pokazana w przykładzie 13.

Przykład 13.

Odpowiedź: To zależy

Uzasadnienie: Konsekwencjalizm etyczny głosi, iż konsekwencje danego czynu są ~~to~~ miarodajnikiem jego moralnej oceny. Wobec, jeśli uratowanie Jima przez Huka przyniosłoby pozytywne skutki, to tak, a jeśli przyniosłoby to skutki negatywne, to nie.

Komentarz: Wprawdzie w powyższym rozwiązaniu zdający nie sformułował wprost oceny wskazanego w poleceniu działania, ale w świetle uzasadnienia świadczącego o właściwym rozumieniu konsekwencjalizmu etycznego, można bez trudu domyślić się, że zdający mógłby podać jedną z dwóch przeciwstawnych ocen i doprecyzować pod tym kątem treść swojego uzasadnienia.

Zadanie 14. było zadaniem otwartym sprawdzającym znajomość arystotelesowskiej koncepcji przyjaźni i umiejętność zastosowania tej wiedzy do interpretacji tekstu literackiego. Zadanie to okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 21%). Pewna część zdających wykazała się takim rozumieniem koncepcji Arystotelesa, że uzyskiwała jeden punkt za rozwiązanie omawianego zadania. Uzyskanie maksymalnej liczby dwóch punktów wymagało wykazania się znajomością arystotelesowskiej koncepcji przyjaźni oraz sformułowaniem trafnego rozstrzygnięcia jednej z kwestii związanej z tekstem źródłowym,

czy opisana w tekście źródłowym relacja między jego bohaterami pozwala uznać ją za którąś z wymienionych w pierwszej części rozwiązania postaci przyjaźni.

Poniżej przedstawione zostało jedno z rozwiązań ocenionych na maksymalną liczbę punktów (przykład 14.).

Przykład 14.

Rodzaje przyjaźni:

1. Dla przyjemności
2. Dla pożytku
3. ~~Wzajemna~~ Etyczna - życzenie sobie jak najlepiej, trwałej

Rozstrzygnięcie: Tak

Uzasadnienie: Przyjaźń między nimi jest ~~Wzajemna~~ po części dla pożytku Hekla - „...robił dla mnie, co tylko mógł”, ~~Wzajemna~~ wg Arystotelesa przyjaźń dla pożytku lub przyjaźności nie jest trwałą, co ukazuje dylemat Hekla z listem, którym chciał zawiadomić właścicielkę Jima. Innymi słowy zastanawiał się czy ~~on~~ przetrwać Jima.

Komentarz: Autor przywołanego rozwiązania wymienił akceptowalne nazwy trzech wyróżnionych przez Arystotelesa rodzajów przyjaźni oraz wykazał się dobrym rozumieniem koncepcji Stagiryty, formułując trafne rozstrzygnięcie kwestii przedstawionej w poleceniu oraz uzasadnienie swojego rozstrzygnięcia. Rozwiązania tego rodzaju były relatywnie rzadkie. Wśród rozwiązań przeważały takie, w ramach których pojawiały się błędy skutkujące tym, że zdający nie uzyskiwali żadnego punktu lub jeden.

Poniżej zaprezentowano jedno z rozwiązań, w którym drobny błąd zadecydował o tym, że jego autor nie uzyskał maksymalnej liczby punktów (przykład 15.).

Przykład 15.

Rodzaje przyjaźni:

1. Ze względu na korzyści
2. Ze względu na przyjemności
3. Ze względu na dobre życzenie wobec drugiej osoby

Rozstrzygnięcie: Przyjaźń ze względu na korzyści

Uzasadnienie: Dla Hekla przyjaźń ta budowana była na korzyściach, gdyż u jego wspomnianych rodzimych słynęło powiedzenie, że Jim poświęcił się dla niego i mu dogadzał.

Komentarz: Popołniony w przywołanym rozwiązaniu zadania bład polegał na tym, że niewłaściwie został zaprezentowany jeden z wyróżnionych przez Stagirytę typów przyjaźni – numer 3. Osoba zdająca nie użyła jednej z akceptowalnych nazw oddających specyfikę trzeciego z wyróżnionych przez Arystotelesa rodzajów przyjaźni (tzw. przyjaźni doskonałej). Użycie w rozwiązaniu kategorii życzliwości nie jest wystarczające, ponieważ życzliwość stanowiła cechę definiującą przyjaźń w ogóle (każdy z jej typów). Należy podkreślić, że rozwiązanie zawiera akceptowalne rozstrzygnięcie oraz poprawne jego uzasadnienie. Wskazany bład uniemożliwił jednak przyznanie maksymalnej liczby punktów.

Zadanie 15. było zadaniem zamkniętym i sprawdzało rozumienie dwóch tez etycznych (absolutyzm i relatywizm etyczny) oraz użytych w poleceniu kategorii semiotycznych (zdań pytających i rozkazujących). Zadaniem zdających był właściwy wybór określonego sformułowania – spośród czterech podanych:

- A. Czy pomaganie zbiegłym niewolnikom jest moralnie słuszne?
- B. Pomagaj zbiegłym niewolnikom.
- C. Pomaganie zbiegłym niewolnikom jest zawsze moralnie słuszne.
- D. W wielu kulturach starożytnych pomaganie zbiegłym niewolnikom było moralnie niesłuszne, oraz przyporządkowanie wybranych z nich do wymienionych w zadaniu opcji.

Przykład 16. pokazuje najczęściej popełniane błędy.

Przykład 16.

Sformułowanie o postaci imperatywu: A

Sformułowanie spójne z tezą absolutyzmu: B

Sformułowanie spójne z tezą relatywizmu: D

Komentarz: W zdecydowanej większości przypadków zdający nie mieli problemów z właściwym przyporządkowaniem sformułowania zgodnego z tezą relatywizmu, co nie wystarczało w części przypadków do uzyskania nawet jednego punktu, ponieważ jego uzyskanie wymagało dwóch właściwych odpowiedzi. W omawianym przypadku autor rozwiązania popełnił dwa błędy: nie odróżnił zdania pytającego od rozkazującego oraz nie zwrócił uwagi, że sformułowanie spójne z tezą absolutyzmu etycznego nie mogło być – zgodnie z treścią polecenia – imperatywem.

Wypracowanie

Zadanie 16. jako zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi, sprawdzało umiejętność pisania eseju filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu historii filozofii i logiki – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne (ogólne wymaganie egzaminacyjne nr IX.).

Poziom wykonania zadania 16. wyniósł nieco ponad 42%, co jest wynikiem wyższym od zeszłorocznego o prawie cztery i pół punktu procentowego. Biorąc pod uwagę istotne z punktu widzenia edukacji filozoficznej kryteria szczegółowe, zdający najwyższe wyniki uzyskali za sformułowanie stanowiska (48% – o sześć punktów procentowych więcej niż w roku ubiegłym). Podobnie jak w latach ubiegłych, najtrudniejszym aspektem wypracowania okazało się formułowanie zarzutów (poziom wykonania – 26%) oraz ich odpieranie (poziom wykonania – 20%), co nie odbiegało od wyników uzyskiwanych w latach wcześniejszych. Jest to ważna dana do odnotowania zważywszy na fakt, iż w przeciągu ostatnich trzech lat uśredniony poziom wykonania zadania omawianego typu (wypracowanie maturalne) wzrósł o ok. 11%.

Spośród dwóch zaproponowanych w tegorocznym arkuszu maturalnym tematów zdający częściej wybierali temat drugi. Zdający podejmujący ten temat na ogół nie mieli problemów ze sformulowaniem jasnego stanowiska, większe problemy nastręczało zadowalające wyjaśnienie tematu. Relatywnie rzadko uczniowie wyjaśniali pojęcie wolności, a w części prac pojawiały się nieuprawnione interpretacje myśli J.J. Rousseau. Zdający podejmujący temat pierwszy mieli większe trudności z funkcjonalnym przywołaniem myśli filozoficznej, w nielicznych pracach były podejmowane udane próby wyjaśnienia tematu wypracowania.

Poniżej zamieszczono wypracowanie na temat 1., które zostało ocenione na dwadzieścia punktów. Nie jest to esej, który świadczyłby o rozległej i pogłębionej wiedzy filozoficznej autora. Dobry wynik uzyskany przez zdającego był spowodowany tym, że zawarte w nim rozwiązania wpisywały się w kryteria służące do oceny wypracowania maturalnego z filozofii oraz brakiem błędów rzeczowych i logicznych.

WYPRACOWANIE

na temat nr 1...

Filozofie ma przetrzeć lat emagali się z wieloma trudnościami oraz
~~z~~ z trudnościami. Źródła filozofii zmieniały się dynamicznie co
 poglądy twórców. Każde ze źródeł wymienione przez Księcia Tichonera
 ma ogromną wartość, lecz jedno jest ~~istotne~~ moim zdaniem najważniejsze.
 Wzrostem jest źródłem filozofii dającej najwspanialsze dla człowieka
 doświadczenia i sama w sobie jest niezwykle potrzebna rozważań.
 1) ~~Rene Descartes~~ Filozofia opierająca się na wątpliwościach

filozofa pomyślał, samo wyzyskuje swoją teorię i czasu przetwarzania. Odrzucił wszystko
 co niepewne i możliwe do podważenia. Rene Descartes postawił się
 sceptycyzmem w celu odrzucenia wszystkiego błędnych postawień i przekonań,
 mogących wpłynąć na jego filozofię. ~~On~~ Dostał do wniosku iż jedynym
 co może wznieść za pewne jest jego własna świadomość oraz to, że myśli.
 Wychodząc od tego jednego pewnego twierdzenia udowodnił swoje istnienie,
 istnienie Boga a dzięki niemu i stworzenia po niego. Dzięki wątpliwości
 odrzuceniu wszystkiego co niepewne jego myśl posiadała niezwykle
 głębokie podstawy. Tesoria ta dała człowiekowi pewność istnienia na długie
 lata.

~~Przed~~ przeloczonym ~~przebiegiem~~ cyflocie polubieg mysliscia ~~o~~ ~~przebiegu~~
można pisać o tym, że źródło druziejzgi fibrosi jest u bolu.
Można uznać że źródło boluj najnowsze jest ~~przebiegu~~ odpowiadajac
kolej na potrzeby człowieka. ~~Przebiegu~~ Związane z bólem w jego istnieniu.
~~Filozofia~~ ~~związane~~ ~~na~~ ~~problem~~ ~~współczesny~~ ~~człowieka~~ ~~może~~
~~zostać~~ ~~człowieka~~ ~~na~~ ~~metaphiz~~ ~~bolu~~ ~~człowieka~~. ~~Filozofia~~ Natomiast
treba jednoznacznie pamiętać że wątpliwość może być źródłem cierpienia
ludzkiego. ~~Przebiegu~~ Osoba kwestionująca własne istnienie może łatwo popaść
w niechęć, lenistwo a zarazem ból. Filozofia uparta na wątpliwość może
ostreć człowieka przed naszym rodzajem cierpienia, więc zamiast ~~przebiegu~~
zaradzić i zapobiegać.

[illegible]

protazachoma i prowadzi ich do zguby. Takim bohaterem jest Mahbet,
której ~~podoba~~ podoba się zbyt wielki wiarę, w przesławie zformowany
przepowiedni, ~~zatem~~ zostaje zgłodzony. Jego braku zaufania do przepowiedni
- mówiący a tym jego śmierci, której i nie może ponieść z ręki człowieka
z kobiecego łona, prowadzi go do błędnych wniosków. Wskazuje to po prostu
jako ważnym aspektem jest świadome poleganie na wątpliwym.

[illegible]

Podsumowując, wyrażenie wsty kwestionowanie, i niepewności
o najszlachetniejszych źródłach filozofii, i co więcej przedstawia
filozofię, oraz recepcję takich jak nie bez znaczenia myślowych, takich
przekazów i esencji. Umożliwiają także zapobieganie niepełnemu zwróceniu
bezpośrednio, przez wyłączenie ich wyłączenia, jak to jest pośrednio,
przez dobrego, pozwalające na pewność. Wątpliwość dzięki braku
pewności oferuje ją po całkowitej redukcji i to jest jego najpełniejsza
zobowiązanie.

Punktacja

Kryterium			Liczba przyznanych punktów
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)			1
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	2.1. Sformułowanie stanowiska (0–3)		2
	2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–6)		4
	2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)	5
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)	3
		c) odpowiedź na zarzuty (0–3)	3
	2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		1
3. Kompozycja wypowiedzi (0–1)			1
Razem (0–25)			20

Komentarz: Autor wypracowania sformułował w nim jasną tezę i – nawiązując do cytatu stanowiącego istotny element tematu – zarysował szerszy kontekst swoich rozważań. Nie można jednak uznać, że autor w zadowalający sposób wyjaśnił temat wypracowania – nie podjął próby doprecyzowania podstawowego pojęcia (źródło filozofii) oraz nie wyjaśnił, w jakim sensie wskazane przez niego źródło filozofii jest najważniejsze. Z tych powodów za sformułowanie stanowiska uzyskał dwa punkty (na trzy możliwe). W wypracowaniu zostały rzetelnie, funkcjonalnie i w pogłębiony sposób zaprezentowane poglądy filozoficzne Kartezjusza. Nawiązując do przedstawionych poglądów Kartezjusza autor wypracowania sformułował główny argument na rzecz swojej tezy. W związku z tym, że dla poparcia swojej tezy nawiązał też do sceptycyzmu starożytnego, za skonstruowaną argumentację otrzymał pięć punktów (na sześć możliwych) oraz cztery punkty (na sześć możliwych) za znajomość poglądów filozoficznych (w wypracowaniu pojawiają się przywołania poglądów filozoficznych tylko jednego autora wymienionego z nazwiska). W zaprezentowanej pracy znajdują się także dwa niepogłębione zarzuty, na które autor formułuje odpowiedzi, dzięki czemu w ramach stosownych kryteriów praca została oceniona na maksymalną liczbę punktów (zarzuty i odparcie zarzutów). W wypracowaniu znalazło się nawiązanie do dramatu Szekspira *Makbet*, ale ze względu na to, że był to jedyny wyraźny kontekst pozafilozoficzny oraz że autor wypracowania nie powiązał w zadowalający sposób wątków literackich z analizą filozoficzną, w ramach stosownego kryterium szczegółowego uzyskał jeden punkt (na dwa możliwe).

Poniżej zamieszczono wypracowanie na temat 2., które zostało ocenione na 23 punkty.

Jednym z najważniejszych sporów w historii filozofii jest spór dotyczący wolności człowieka.

Wolność rozumiem jako możliwość wyboru pewnej możliwości z conajmniej dwóch dostępnych. J. J. Rousseau, wybitny filozof czasów oświecenia głosił, że: „Człowiek mógł się wahać, a wszędzie jest w okowach. Nie jeden mniema, że

jest panem innych, a jest bardziej niewolnikiem niż oni”.

Myślę, że zwrócić w ten sposób uwagę na to, że człowiek nie jest istotą wolną.

Zgadzam się ze stanowiskiem Rousseau i uważam, że człowiek nie jest wolny, a wszelkie wybory, których dokonujemy są jedynie pozorne. W rzeczywistości nie decydujemy.

Aby moja teza stała się w pełni zrozumiała, należy przedstawić kluczowe stanowiska w całym sporze. Przedstawiciele libertarianizmu głoszą, że człowiek rzeczywiście jest wolny i może ~~decydować~~ podejmować decyzje. Fataliści ~~z kolei~~ wskazują natomiast na ograniczenia człowieka. Nie ma on w pełni woli, jest ona jedynie złudzeniem: iluzją.

Kluczowe są również poglądy kompatibilistów i inkompatibilistów. Pierwsi z nich twierdzą, że determinizm nie wyklucza wolności człowieka.

Inkompatybilisci zwracają natomiast uwagę na to, że determinizm implikuje brak wolności. Determinizm, to stanowisko głoszące, że każdy skutek ma swoją przyczynę, a ta mogła wywołać jedynie ten skutek.

Uwzględniając ~~przebieg~~ ^{stanowisko} podtrzymuję, że człowiek nie jest istotą wolną. Zgodzam się w tej sprawie z Rousseau, fatalistami i inkompatybilistami. Zawsze determinizm.

Początkowo widać powrót się na fizykę newtonowską, która wskazuje na determinizm. Znajdąc parametry podmuconej piłki, wszystkie działające na nią siły i właściwości podłoża, jesteśmy w stanie dokładnie określić jej położenie w każdej chwili (zakładając perfekcyjną aparaturę).

Do podobnych wniosków doszedł już w starożytności Demokryt. ~~Myśliciel~~ Myśliciel twierdził, że rzeczywistość składa się z atomów oraz próżni. Atomy mogą poruszać się tylko w ściśle określony sposób. Nie ma w nich wolności, ani glawności. Ich położenie jest ściśle deterministyczne. Podobnie bywa z umysłem człowieka, którego działanie da się wyjaśnić, poprzez oddziaływanie między neuronami. Nie ma konieczności, aby dusza istniała, skoro da się wyjaśnić wszystko bez niej (brzytwa Ockhama). Zatem również cząstki w naszym układzie nerwowym poruszają się deterministycznie. Wskazuje to na brak wolności człowieka. Innymi słowy: 1) umysł jest materialistyczny, składa się z atomów i innej materii; 2) materia porusza się deterministycznie; 3) umysł jest deterministyczny; 4) człowiek nie ma wolności.

Aby lepiej uzmystawiać sobie poglądy Newtona i Demokryta, warto powrócić się na demona Laplace'a. Ten teoretyczny umysł absolutny, znając przeszłość i właściwości wszystkich ciał, ~~zatem~~ zna zarówno całą przyszłość. Za taki umysł absolutny możemy uznać Wolanda, diabła z arcyciela Michała Bułhakowa, „Mistrza i Margaritę”. Bohater mówi Berliozowi dokładnie co się stanie: postizgnie się, zginie, nie dotrze na spotkanie. Opisane przez niego zdarzenia mają miejsce chwilę później. Berlioz postizgnie się na alei, wpadnie pod tramwaj odciągający mu głowę, a co ~~zatem~~ z tym idzie, nie dotrze na spotkanie. Berlioz nie był w stanie zmienić przyszłości. Była ona przewidziana. Woland i demon Laplacea przemawiają za tym, że człowiek nie jest wolnoistotą.

Do podstawnych wniosków prowadzi psychologia:
nauki kognitywne. Eksperymenty wykonane przez Libeta
ukazują, że zanim podejmie decyzję, to już
wiadomo, co zrobi. Możemy ~~podjąć~~ ^{podjąć} ~~decyzję~~, że zanim ktoś
zdecyduje się podnieść palec, ~~zanim~~ ~~zanim~~ ~~zanim~~ już ~~zanim~~ ~~zanim~~
~~zanim~~ ~~zanim~~ ~~zanim~~ już wyda odpowiedni sygnał.

Na inne "aspekty zniewolenia" wskazywał Rousseau. Myśliciel wskazywał na to, że wolność odbiera człowiekowi społeczeństwo. Natura to stan wolności, a cywilizacja doprowadza do jej utraty. Filozof zauważył, że wolność gromadziła się, gdy człowiek ogrodził ziemię płotem i powiedział: "To moje", a inni mu uwierzyli. Człowiek zawsze znajduje się w relacjach z innymi i jest przez nich postrzegany. Jego "prawdziwa natura" nigdy się nie zmienia. Tak jak wskazywał Freud, nasze popędy i instynkty "id" są tłumione i kontrolowane przez społeczeństwo i "superego". W takim świecie człowiek nie jest w stanie być wolnym. Cywilizacja i realność innych uniemożliwiają nam to, a się chce.

Brak wolności człowieka uwydatnia się również w poglądach Baruch'a Spinozy. Filozof zwracał uwagę na to, że Bóg jest tożsamy z naturą, a zatem jest ~~całą~~ całą rzeczywistością. Jego ~~te~~ panteizm ma charakter deterministyczny. Rzeczywistość zachowuje się zgodnie z ustalonym porządkiem i nie ma w niej miejsca na dowolność i odchylenia od reguły. Również człowiek, będąc częścią natury, jest zdeterminowany. Nie ma zatem miejsca na

walności ~~roz~~ rozumiana jako możliwość podejmowania decyzji i wyboru między możliwościami.

Ktoś mógłby nie zgodzić się z moim stanowiskiem, wskazując na fizykę kwantową. Zgodnie z nią, nie wszystko jest ściśle ustalone, ma ona charakter indeterministyczny.

Zasada nieoznaczoności Heisenberga wskazuje również, że nie możemy poznać położenia i pędu elektronu w sposób dokładny. Noż fizyka newtonowska zezwala na walność człowieka?

Również Epikur, starożytny filozof chcąc uratować walność człowieka, wskazywał na występujące w deterministycznym świecie odchylenia atomów. Dzięki nim, rzeczywiście nie jest ściśle określona, a człowiek może ~~podjąć~~ podejmować decyzje.

2 tymi racjami nie mogę się jednak zgodzić. Fizyka kwantowa jest przez człowieka wciąż nie w pełni zrozumiała. Jej indeterministyczny charakter to tylko jedna z interpretacji. Nie wiemy również, czy sprawka się ona w odniesieniu do postępowania człowieka. Fizyka kwantowa i myśl Epikura spotykają również na poważny problem. ~~Wskazują one~~ Wskazują one na to, że rzeczywistość nie jest ściśle określona. Tezy te wskazują jedynie na losowość. Czy chaos jest tym samym co losowość, moim zdaniem nie. ~~W~~ Poglądy Epikura nie zgadzają się również z fizyką Newtona, która nie zawiera odchylenia ani losowości. Przeciwnie stanowiska do mojego miałby również David Hume. Empirysta, jako kompatybilista

Wskazywał na konieczność determinizmu w wolności człowieka. Gdyby ~~człowiek~~ postępował na postępowanie człowieka nie miało wpływu przeszłość, pragnienia i pręczył, to jego postępowanie byłoby losowe i przypadkowe, a nie wolne. Z tym stanowiskiem się jednak nie zgadzam.

Hume zmienia definicję wolności. Dla niego jest ona postępowaniem takim, jak się chce. Uważam, że definicja ta nie jest zgodna z prawdą, ani zdrowym rozsądkiem. Ludzie żyjący w świecie przedstawionym przez Orwell'a w "1984" czynią to, co chcą. Podlegają oni jednak ciągłym manipulacjom: ich możliwości są ograniczone. Czy można nazwać ich wolnymi? Moim zdaniem nie, zatem Hume nie podważa w pełni mojej tezy.

W mojej pracy przedstawiłem kluczowe stanowiska w sprawie o wolność człowieka, a także argumenty za tym, że człowiek nie jest istotą wolną. Zgadzam się z tezą Rousseau i podtrzymuję moją tezę. Za brakiem wolności przemawia fizyka, oddziaływanie innych na człowieka, a także determinizm w otaczającym nas świecie.

Punktacja

Kryterium			Liczba przyznanych punktów
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)			1
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	2.1. Sformułowanie stanowiska (0–3)		3
	2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–6)		4
	2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)	6
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)	3
		c) odpowiedź na zarzuty (0–3)	3
	2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		2
3. Kompozycja wypowiedzi (0–1)			1
Razem (0–25)			23

Komentarz: W zaprezentowanym wypracowaniu jego autor we wzorcowy sposób sformułował własne stanowisko, otrzymując w ramach stosownego wymagania maksymalną liczbę trzech punktów. Nie tylko postawił jasną tezę (człowiek nie jest istotą wolną), ale doprecyzował jej rozumienie, objaśniając w akceptowalny sposób pojęcie wolności, przywołał wszystkie istotne stanowiska filozoficzne w sporze o wolność człowieka oraz podkreślił, że jego teza wpisuje się w stanowisko inkompatybilistyczne i fatalistyczne. Pewnym mankamentem wypracowania jest zbyt radykalnie sformułowana teza dotycząca fatalizmu (fatalizm wyklucza wolną wolę), którą można zakwestionować przy pewnych sposobach rozumienia wolności. Mając jednak na względzie przyjęte przez zdającego pojęcie wolności, można wybronić przyjęte przez zdającego rozumienie fatalizmu. Warto podkreślić, że autor wypracowania swobodnie przywołuje w nim poglądy wielu klasycznych autorów podejmujących zagadnienie wolności. W przypadku przywołanych poglądów Demokryta, Spinozy i Hume’a można mówić o pogłębionej ich prezentacji. Jedyną istotną wadą wypracowania skutkującą utratą dwóch punktów jest nieuprawniona interpretacja cytatu i kluczowej w kontekście tematu wypracowania tezy J.J. Rousseau. Wbrew temu, co pisze autor wypracowania, J.J. Rousseau stał na stanowisku, że człowiek jest istotą wolną, czego nie zmienia fakt, iż wolność ludzka jest ograniczana przez różne czynniki. W świetle poglądów Rousseau dotyczących wolności utożsamienie przez autora wypracowania swojego stanowiska z myślą francuskiego myśliciela należy uznać za błąd rzeczowy. Wskazany błąd nie wpłynął negatywnie na zaprezentowaną w wypracowaniu argumentację. Zdający sformułował co najmniej trzy pogłębione i funkcjonalne argumenty oraz trzy kontrargumenty, a pod adresem każdego z zarzutów sformułował przekonującą odpowiedź. W wypracowaniu znalazły się także funkcjonalnie nawiązania do dwóch tekstów literackich oraz do wiedzy z zakresu fizyki i psychologii.

Wnioski i rekomendacje

W odniesieniu do zadań z pierwszej części arkusza maturalnego

1. Zdający zwykle nieźle radzą sobie z rozwiązywaniem zadań zawierających odniesienia do tekstów źródłowych, choć mają wyraźnie większe trudności z wykorzystaniem wiedzy z zakresu filozofii do interpretacji tekstów niefilozoficznych.
2. Należy odnotować stopniowy wzrost wyników uzyskiwanych przez zdających za rozwiązania zadań z zakresu logiki.
3. Zdający uzyskują najslabsze wyniki z zadań wymagających przywołania lub zastosowania wiedzy historyczno-filozoficznej, na ogół bardzo słaba jest znajomość myśli filozoficznej z XIX i XX w.

W odniesieniu do zadania rozszerzonej odpowiedzi (wypracowania maturalnego z filozofii)

1. Można zauważyć, że osoby zdające egzamin maturalny z filozofii przygotowują się z większą świadomością kryteriów stosowanych w ocenie wypracowań maturalnych z filozofii i większą starannością w podejściu do pisania eseju maturalnego, co przynosi wyraźne, pozytywne efekty.
2. Mając na uwadze wzrost uśrednionego wyniku uzyskiwanego przez zdających za napisanie wypracowania maturalnego oraz brak progresu w dwóch powiązanych wymaganiach szczegółowych związanych z argumentacją (formułowanie zarzutów i odpowiedź na zarzuty), należy wyraźnie zarekomendować zdającym i osobom przygotowującym do matury z filozofii ten aspekt argumentowania jako szczególnie wart uwagi. Zaleca się wykonywanie ćwiczeń argumentacyjnych zorientowanych na formułowaniu zarzutów do tez lub argumentów oraz odpowiadanie na postawione zarzuty.
3. Mając na względzie zarówno zadanie rozszerzonej odpowiedzi, jak też zadania różnych typów znajdujących się w pierwszej części arkusza, szczególnie ważną rekomendacją – ze względu na efektywność zalecanej praktyki – jest rozwiązywanie wielu zadań typu maturalnego oraz ich ocenianie. Wzory i omówienia takich zadań znajdują się między innymi w materiałach udostępnionych na stronach CKE, w tym w *Informatorze o egzaminie maturalnym z filozofii*.

Historia muzyki

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2025/2026 egzamin maturalny z historii muzyki został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii muzyki składał się z dwóch części i zawierał 16 zadań.

W części pierwszej arkusza znalazły się zadania otwarte i zamknięte, sprawdzające umiejętność analizy utworów muzycznych oraz wiedzę dotyczącą historii muzyki od starożytności do czasów współczesnych.

Część druga polegała na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch tematów.

Do wybranych zadań w arkuszu dołączone były przykłady dźwiękowe nagrane kolejno na płycie oraz przykłady nutowe. Zdający mógł korzystać z odtwarzacza nagrań.

Za rozwiązanie wszystkich zadań można było otrzymać łącznie 60 punktów.

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		6
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	4
	z techników	2
	z branżowych szkół II stopnia	0
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	1
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	2
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	3
	ze szkół publicznych	6
	ze szkół niepublicznych	0
	kobiety	5
	mężczyźni	1
	bez dysleksji rozwojowej	6
	z dysleksją rozwojową	0

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 0 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. poz. 1019).

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
Ogółem		0

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			7 maja 2026 r.
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			5
Liczba zespołów egzaminatorów			-
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			-
Liczba egzaminatorów			-
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			-
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	-
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			-

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881, z późn. zm.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	6	–	–	–	–	–	–
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	4	–	–	–	–	–	–
z techników	2	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

a – Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najniższą.

Komentarz

Wstęp

W 2026 roku średni wynik osiągnięty przez maturzystów przystępujących do egzaminu z historii muzyki wyniósł 45%. Wynik ten pokazuje, że zawarte w arkuszu egzaminacyjnym zadania były dla zdających trudne. Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami zakresu III obszaru wymagań ogólnych (tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną), dla którego poziom wykonania wyniósł 48%. Na poziomie 46% wykonane zostały zadania odwołujące się do I obszaru (muzyka w ujęciu historycznym). Najslabiej wypadła realizacja zadań dotyczących II obszaru (umiejętność analizy i interpretacji dzieł muzycznych), dla którego poziom wykonania wyniósł 43%.

Jedno zadanie okazało się dla zdających bardzo trudne. Najwięcej – 16 zadań – mieściło się w przedziale zadań trudnych. 9 zadań okazało się umiarkowanie trudnych, a jedno było dla zdających łatwe. Arkusz nie zawierał zadań bardzo łatwych.

Arkusz maturalny z historii muzyki składał się z 26 zadań/poleceń (19 z nich ujętych było w 8 wiązek tematycznych) oraz wypracowania na jeden z dwóch tematów. Za rozwiązanie wszystkich zadań można było otrzymać łącznie 60 punktów.

Analiza jakościowa zadań

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

Najtrudniejsze zadanie należało do I obszaru wymagań ogólnych, czyli odwoływało się do wiedzy zdających. Zadanie 7.4. (poziom wykonania – 19%) zamykało wiązkę poświęconą 45. *Symfonii fis-moll* „Pożegnalnej” Josepha Haydna i wymagało od zdających podania nazwy okresu twórczości kompozytora, w którym symfonia ta powstała. Zarówno numeracja utworu, jak i minorowa tonacja stanowić mogły odpowiedź – chodziło o okres drugi zwany *Sturm und Drang* (Okres burzy i naporu). Przeważały tu odpowiedzi błędne lub nieprecyzyjne (np. klasycyzm).

Niski wynik uzyskało zadanie z tej samej wiązki (zadanie 7.3., poziom wykonania – 32%), w którym pytano o powód nadania omawianej symfonii przydomka „Pożegnana”. Przy udzieleniu odpowiedzi należało uważnie przeanalizować zamieszczony fragment partytury – wyłączenie przez Haydna z obsady orkiestry kolejnych instrumentalistów, zmniejszanie jej wolumenu brzmienia – a następnie skojarzyć ten zabieg z biografią kompozytora.

Dwa kolejne zadania, w których średni wynik procentowy był niski (zadanie 5.1., poziom wykonania – 26% i zadanie 8., poziom wykonania – 28%), należały do zadań trudnych. Pierwsze z nich otwierało wiązkę zadań związaną z analizą wzrokowo-słuchową arii *Armatae face et anguibus* z oratorium *Juditha triumphans* Antonia Vivaldiego. Należało opisać budowę formalną wysłuchanego utworu i podać nazwę odnoszącą się do opisanego przebiegu formy. Tu zdający najczęściej tracili punkt, nie podając nazwy opisanej w prawidłowy sposób budowy i wskazując odpowiedź błędną lub nieprecyzyjną (np. aria operowa).

Zadanie 8. wymagało od zdających wykorzystania wiedzy na temat twórczości Ludwiga van Beethovena. Pytano w nim o zagadnienie nowatorskich rozwiązań obecnych w dziełach tego twórcy, w tym przypadku – o zmiany w budowie i układzie cyklu sonatowego. Pytania dotyczyły utworów znanych i niezwykle charakterystycznych w kontekście przemian cyklu. Pierwszym z nich była *Sonata fortepianowa cis-moll* op. 27 nr 2 „Księżycowa” zaczynająca się częścią powolną, drugim – *VI Symfonia F-dur* op. 68 „Pastoralna”, w której cykl rozbudowany został do pięciu części.

Do trudnych należały także oba zadania z wiązki poświęconej utworowi *Fontana Mix* Johna Cage’a. W zadaniu 15.1. (poziom wykonania – 33%) dwa punkty przyznawano za podanie nazwy zapisu muzycznego i nazwy techniki kompozytorskiej. Uważna lektura otwierającego zadanie tekstu źródłowego powinna pomóc zdającym w nazwaniu techniki („Jest to kompozycja ostatecznie dokładnie nieokreślona w swoim wykonaniu”). Zadanie 15.2. (poziom wykonania – 38%) odwoływało się do analizy słuchowej fragmentu kompozycji i ponownie – do zamieszczonego opisu, który dość wyraźnie wskazywał na rodzaj muzyki („materiał dźwiękowy *Fontana Mix* stanowią szумы, głosy i różnorodne dźwięki, które są odpowiednio przetwarzane”).

Wymienione powyżej zadania, odwoływały się głównie do wiedzy maturzystów. Wskazano jednak sytuacje, w których uważna analiza partytury, ścieżki dźwiękowej bądź zamieszczonego opisu utworu mogła pomóc w udzieleniu prawidłowej odpowiedzi.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

W tegorocznym arkuszu maturalnym uczniowie osiągnęli najwyższy wynik w zadaniu 2. (poziom wykonania – 74%). Zdający prawidłowo wskazywali trzy różne funkcje muzyki w starożytności.

Zadaniem umiarkowanie trudnym o zadowalającym stopniu realizacji było zadanie 12.1. (poziom wykonania – 64%). Pierwsze z wiązki zadań zamkniętych poświęconej twórczości Franza Schuberta, polegało na wyborze właściwej nazwy *Symfonii h-moll*. Trudniejsze okazało się zadanie 12.2. (poziom wykonania – 38%), w którym należało wybrać tytuł cyklu pieśni Schuberta.

Równie dobrze uczniowie poradzili sobie z zadaniem zamkniętym, bazującym na analizie słuchowej. W zadaniu 13.2. (poziom wykonania – 63%) mieli oni określić styl wysłuchanego fragmentu utworu, wybierając jedną z czterech podanych odpowiedzi. Ponad połowa zdających poprawnie rozpoznała styl neoklasyczny.

Kolejnym zadaniem o zadowalającym stopniu realizacji było zadanie 6. (poziom wykonania – 55%), w którym po wysłuchaniu fragmentu *II Suite d-moll* BWV 1008 Jana Sebastiana Bacha, należało podać dwa rozwiązania muzyczne, które zastosował Bach w tym utworze w celu uzyskania efektu pozornej polifonii. Uczniowie na podstawie analizy słuchowej, trafnie wskazywali rozmaite przykłady rozwiązań, m.in. wyeksponowanie basu i linii melodycznej głosu górnego dzięki dźwiękom rozłożonym w różnych rejestrach w obrębie jednej frazy, a także użycie rozłożonych akordów i dwudźwięków.

Wypracowanie

W zadaniu 16. (tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną) zaproponowano maturzystom dwa tematy. W pierwszym – na podstawie wypowiedzi Manfreda Bukofzera: *Bach wykorzystał zdobycze stylów: niemieckiego, włoskiego i francuskiego, aby stworzyć z nich jedność stylistyczną wyższego rzędu* – zdający mieli omówić cechy barokowej muzyki niemieckiej, włoskiej i francuskiej obecne w twórczości Jana Sebastiana Bacha. W drugim temacie odwołującym się do powiedzenia *Podróż kształcą*, należało przeanalizować, w jaki sposób podróże – zarówno w kraju, jak i za granicą – wpłynęły na twórczość kompozytorów.

Wypowiedź na wybrany temat powinna być wnikliwa, skoncentrowana na elementach istotnych dla poruszanego problemu, odznaczająca się logiczną, proporcjonalną kompozycją. Wskazane było użycie różnorodnej i bogatej terminologii, a także odwołanie się do właściwie dobranych przykładów z literatury muzycznej.

Egzaminatorzy przyznawali punkty w czterech głównych kryteriach: spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1 pkt), wartość merytoryczna (0–10 pkt), terminologia (0–2 pkt) oraz kompozycja i język (0–2 pkt). Nieprzyznanie punktu w ramach pierwszego kryterium (w sytuacji, gdy zdający nie omówił przynajmniej jednego, poprawnego merytorycznie przykładu dzieła muzycznego oraz jeśli wypracowanie w żadnym wymiarze nie dotyczyło problemu wskazanego w poleceniu, a także w przypadku przedstawienia wypowiedzi w formie planu lub w punktach) skutkowało niemożnością oceny pozostałych kryteriów.

W wypracowaniu najlepiej wypadło pierwsze kryterium – spełnienie formalnych warunków polecenia (poziom wykonania – 75%). Dość wysoko oceniono także kompozycję i język wypowiedzi (poziom wykonania – 56%). Nieco niżej oceniono wartość merytoryczną wypracowań (poziom wykonania – 45%), a właściwą terminologią posługiwało się 40% zdających.

W niżej przedstawionych przykładach przeanalizowano wartość merytoryczną wypowiedzi, dobór przykładów z literatury muzycznej i umiejętność posługiwania się bogatą i właściwie dobraną terminologią muzyczną.

Realizacja pierwszego tematu wymagała od zdających wnikliwej analizy twórczości J.S. Bacha pod kątem opisanie mistrzowskiej syntezy trzech najważniejszych stylów epoki baroku, wskazania ich cech i sposobów realizacji. Wśród wypracowań znalazły się wysoko ocenione prace, w których uczniowie we właściwy sposób, z widoczną znajomością przedmiotu, omawiali oddziaływanie poszczególnych stylów na twórczość lipskiego kantora.

W przykładzie 1. zdający wskazał na źródła rozwiniętego przez Bacha stylu niemieckiego, wymienił kompozytorów i sięgnął po konkretne utwory. Podkreślił mistrzowskie opanowanie sztuki kontrapunktycznej i wirtuozerię utworów organowych przejętych m.in. od Dietricha Buxtehudego. Zastosował właściwą terminologię muzyczną. Pojawiające się w pracy pojedyncze błędy językowe i interpunkcyjne nie umniejszają merytorycznej wartości wypowiedzi, choć pojawił się drobny błąd – przywołany utwór Buxtehudego (w katalogu dzieł kompozytora nr 137) jest w tonacji C-dur, a *Preludium i fuga G-dur* oznaczone są BuxWV 147.

Przykład 1.

Muzyka organowa lipskiego kantora to głównie wpływ stylu niemieckiego, który wykształtowali tacy kompozytorzy, jak Dietrich Buxtehude, Nicolaus Bruhns, czy Johann Pachelbel. Bach osobiście. Jak wiemy, Bach uczył się od nich koncepcji budowy fugi w systemie tonalnym dur-moll. Można zobaczyć wiele podobieństw między utworami Buxtehudego, np. Preludium i Fuga G-dur BuxWV 137, a Bacha, np. Preludium i Fuga g-moll BWV 535. Są to np. temat zaczynający się po tzw. odbitce, podobne przekształcenia, czy coda w formie monumentalnego regatatywu, często z nutą pedałową.

O obecności stylu niemieckiego w bachowskich pasjach i kantatach pisze autor innej pracy (przykład 2.). Słusznie podkreślił użycie przez kompozytora rodzimego języka. Szkoda jednak, że pisząc o tych kompozycjach, nie wspomniał o ich protestanckich źródłach (szczególnie w przypadku chorałów, których linie melodyczne zaczerpnięte zostały przez Bacha z chorału protestanckiego).

Przykład 2.

..... Znaczną część utworów, jakie po sobie pozostawił do wciaśnie
te o tematyce religijnej. Ich częsta chorałowość np. w częściach
chóralnych zarówno Pasji Janowej, jak i Mateusowej, ma
wiele wspólnego z cechami baroku niemieckiego. Partie te, pomimo
wielogłosowości, często są surowsze, a ich faktura przenika się
między homofonię, a polifonię. To zjawisko można zaobserwować
również w kantatach o tematyce świeckiej, choć częściej w
tych religijnych, które pisal na każdą niedzielę bądź kantoem.
Ścisłym powiązaniem z krajem jest też język - kompozycje wokalne
oraz wokalo-instrumentalne napisane są w języku niemieckim.

Celne spostrzeżenia pojawiały się także w odniesieniu do wykorzystanych przez Bacha cech stylu włoskiego. Dostrzegano m.in. wpływy stylu koncertującego obecnego w twórczości Arcangela Corellego czy Antonia Vivaldiego, typową dla włoskich kompozytorów wirtuozerię solowych partii koncertów instrumentalnych oraz śpiewność arii w kantatach i pasjach (przykład 3. i 4.). Zastosowano właściwie dobrane przykłady utworów, którym towarzyszy fachowa terminologia. W przykładzie 4. zdający nawiązał do częstej w baroku praktyki transkrypcji utworów innego kompozytora, co miało miejsce m.in. w przypadku dzieł Vivaldiego i Bacha. W pracach maturalnych wciąż niestety zdarzają się błędy w pisowni nazwisk (w przykładzie 3. powinno być: „[...] wpływy [...] Corellego, Telemanna [...]”).

Przykład 3.

..... Jeśli chodzi o styl włoski, który widać w twórczości Bacha,
to są elementy zauważalne między innymi w utworach wokalo-
instrumentalnych, takich jak kantata, czy instrumentalnych, np.
koncercie solowym.

Widać w nich
~~Wpływy sekoty~~ & są to np. wpływy Vivaldiego, Corellego,
~~czy~~ Telemanna, czy Lottiego. Przejawia się to w harmonii
partii chóralnych, poprzez podobieństwo w harmonizacji.

Następnie ~~widząc~~ w partiach orkiestrowych widać wpływy concerto grosso, jak ścisła korelacja sekcji brzmieniowych. A w partiach słowych zbliżone figuracje i technika skrypcowa. Dobrymi przykładami dla wyżej opisanych elementów jest Pasje wg św. Mateusza i św. Jana oraz kantaty pisane na wszystkie niedziele roku liturgicznego, czy koncert skrzypcowy a-moll.

Przykład 4.

Choi Pasje to najniższe dzieła kompozytora. Bach pisał stosunkowo wiele innych gatunków. Kolebkę koncertu solowego są Kłochy i choi najbliższym kompozytorem tego gatunku był Antonio Vivaldi - Bach również skomponował ich wiele. Wśród nich najliczniejsze są koncerty na skrzypce (na przykład koncert a-moll), do bardziej znanych należą również koncerty na klawesyn takie jak Koncert d-moll BWV 1052. Wszystkie koncerty charakteryzują się typowymi dla tego gatunku w baroku raczej figuracyjnymi partiami solistów (w szczególności drugi z wymienionych przykładów). Nie sprawa to jednak, że orkiestra porostaje w cieniu. Bach i Vivaldi to czołowi przedstawiciele swojej epoki. Wiemy, że nawzajem czerpali inspiracje ze swojej twórczości.

Wpływy stylu francuskiego trafnie opisano w przykładzie 5. Autor wypowiedzi przywołał suity francuskie Bacha inspirowane francuskimi tańcami dworskimi. Ostatni fragment tego przykładu nawiązuje do nastroju powagi pierwszej części uwertury francuskiej. W innej pracy zwrócono uwagę na związki utworów Bacha z omawianym stylem, widoczne dzięki użyciu precyzyjnie zapisanych ozdobników.

Przykład 5.

W Francji na dworze Ludwika XIV Jean Baptiste Lully rozprószechniał taniec. Comedie ballet czy ballet de cour to ciotowe gatunki, jakie wprowadził. To właśnie stamtąd Jan Sebastian Bach zaczerpnął inspiracji do napisania na przykład... suity francuskiej g-moll (a zarazem całego cyklu suit). Ich budowa jest charakterystyczna – składają się z tanców. Charakterem często (ich niektóre części) nawiązują do dostojności pańskiej w Francji.

Znacznie częściej zdający wybierali temat drugi i w większości trafnie dobierali przykłady potwierdzające zacytowane powiedzenie o kształcącej roli podróży, zarówno krajowych, jak i zagranicznych (zdarzały się oczywiście błędy merytoryczne – np. przypisanie autorstwa IX Symfonii e-moll „Z Nowego Świata” Hectorowi Berliozowi).

Trzy niżej zamieszczone przykłady pochodzą z pracy ocenionej na maksymalną liczbę punktów. W przykładzie 6. autor omawiał twórczość Georga Friedricha Haendla inspirowaną pobytem kompozytora we Włoszech i Londynie. Celnie wskazał na obecne w wymienionych operach Haendla (*Rodrigo*, *Agrippina*) wpływy włoskiego bel canto i stylu koncertującego. W londyńskich dziełach oratoryjnych dostrzegł syntezę wpływów włoskich, angielskich (monumentalne partie chóru wzorowane na angielskich *anthems*) i francuskich (otwierająca oratoria uwertura francuska z powolnym, patetycznym wstępem).

W przykładzie 7. czytamy o podróżach Feliksa Mendelssohna-Bartholdy’ego do Włoch i Szkocji – ich echa odnajdujemy w twórczości symfonicznej kompozytora. Kolejny fragment odnosi się do Karola Szymanowskiego – twórcy wielokrotnie przywoływanego przy wyborze drugiego z tematów. Zdający podał tytuły utworów inspirowanych podróżami kompozytora w rejonie basenu śródziemnomorskiego, zwrócił też uwagę na utwory powstałe pod wpływem rodzimego folkloru – góralskiego i kurpiowskiego (przykład 8.).

Autor cytowanej pracy właściwie rozpoznał i gruntownie przeanalizował zawarty w temacie problem, wykazał się bardzo dobrą znajomością zarówno twórczości wybranych kompozytorów, jak i bogatej terminologii muzycznej.

Przykład 6.

Georg Friedrich Haendel dzięki podróżom bardzo rozwinął swoją twórczość. Podczas podróży do Włoch przejął z tamtejszej muzyki styl bel canto oraz wiele koncertujących, bardzo inspirował się ówczesną włoską operą. Tak przykładowo powstały opery „Agrippina” oraz „Rodrigo”. Gdy odbył podróż do Anglii wystawił tam operę „Rinaldo” która zdobyła ogromną sławę. Przeniósł się na stałe do Londynu, gdzie mógł rozwijać dalszą twórczość dzięki stałej pensji. Powstały tam największe dzieła „Messias”, „Juliusz Cezar” ale przede wszystkim oratoria np. „Mesjasz”, „Izrael w Egipcie”, „Juda Machebeusz”. W tych oratoriach był widoczny wpływ kompozytora podróży: dokonuje tam syntezy stylów. Kompozytor przegrzwał francuski pathos z włoską śpiewnością i angielskim anthem.

Przykład 7.

Feliks Mendelssohn-Bartholdy wykorzystał podróż do swojej twórczości symfonicznej. W III „Szkockiej” oraz IV „Włoskiej”. Obie symfonie powstały pod wpływem podróży do Szkocji oraz Włoch. Szczególnie w symfonii „Włoskiej” w IV części kompozytor wykorzystuje włoski taniec - saltarello.

Przykład 8.

Podróże w znaczący sposób ukształtowały różnicę Karola Szymanowskiego. Podczas impresjonistycznego okresu twórczości kompozytor odbył podróż nad basen śródziemnomorski, gdzie bardzo zainteresował się tamtejszą kulturą, w szczególności mitologią. Tak powstały trzy Hity - Wtóry na fortepian i skrypcie zatytułowane „Źródło Arctury”, „Dziady i Pan” oraz „Narcyz” napisali również Madzi oraz Metapy. Ograniczone możliwości miały również podróże kompozytora w obrębie kraju. Szymanowski wielokrotnie odwiedzał Tatry. Ostatecznie zamieszkał w Zakopanem. Wtedy zaczął w swojej twórczości nawiązywać do tradycji i folkloru - szczególnie góralskiego. W tym czasie powstał m.in. „Hymn miłości”.

Fragment kolejnej pracy (przykład 9.) przywołuje postać francuskiego organisty, kompozytora i improwizatora Marcela Dupré. Istotne znaczenie dla jego twórczości miało tournée po Stanach Zjednoczonych, w czasie którego poznał elektryczną trakturę amerykańskich organów. Autor podał przykład kompozycji zainspirowanej podróżą (*Variations sur un Noël* op. 20) i podjął próbę opisu mechanizmu działania organów, które tak zafascynowały kompozytora.

Przykład 9.

Francuski organista - Marcel Dupré, podczas swojej trasy koncertowej po Ameryce zafascynował się nową, jak na tamte czasy elektryczną, trakturą organów. Dzięki niej w bardzo sprawnym sposób organista za pomocą komputera u organach. W ten sposób mógł w łatwy sposób zmieniać głosy organowe przykładowo z cichych na głośne. To było wielka nowość tamtych czasów. Dupré podróżował po świecie i podczas tych podróży stworzył swoje słynne wariacje „Variations sur un Noël”.

W wielu pracach na temat drugi pojawiło się odniesienie do twórczości Fryderyka Chopina. Wybór ten byłby słuszny, gdyby piszący wspomnieli o podróżach młodego Chopina po kraju. Zetknięcie się z folklorem polskiej wsi podczas letnich pobytów kompozytora w Szafarni, Sannikach czy Poturzynie w sposób niezwykle istotny wpłynęło na całą jego twórczość. Najbliżej takiego ujęcia problemu był autor zacytowany w przykładzie 10., choć brakuje tu wyraźnego podkreślenia wagi podróży po kraju. W większości opisów zdający pominęli jednak ten wątek, koncentrując się głównie na wyjeździe kompozytora z Polski i tęsknocie za krajem rodzinnym (przykład 11. i 12.), co nie do końca pokrywa się z problemem sformułowanym w temacie pracy.

Przykład 10.

Fryderyk Chopin jest kompozytorem
z polskimi korzeniami, jednak już od młodości mieszkał
w Paryżu. Nie polonizował, co wpłynęło na jego styl
kompozytorski. W Paryżu Chopin spotkał się z wieloma
wielkimi muzykami, którzy go inspirowali. W Paryżu
napisał dwa koncerty fortepianowe - f-moll i e-moll. Fryderyk
Chopin wyjechał z domu w bardzo młodym wieku
z powodu choroby. W Paryżu w krótkim czasie
stał się sławny. Napisał wiele utworów, w tym
wielkie preludia. Pisanie dla niego było
nieodłączną częścią życia. Często nie spał, gdy
nie mógł napisać czegoś nowego.

Przykład 11.

~~Chopin~~ Chopin był ^{był} bardzo uciążliwą, wręcz oświeconą osobą, co zgodza się z naturą romantyka. Podczas pobytu w Wiedniu (kolejna podróż) Chopin nie mógł powrócić do Polski na Boże Narodzenie. W smutku i żalu naskicował Smeru h-moll z motywem koledy "Lulajże Jezuniu, moja perestro!"

1. Zarówno przytoczone w komentarzu przykłady wysoko punktowanych prac, jak i wynik procentowy oceny tegorocznych wypracowań dowodzą, że niemal połowa uczniów wybierających historię muzyki jako przedmiot maturalny potrafiła w zadowalający sposób formułować logiczne wypowiedzi na temat dzieł, form, gatunków, stylów i technik muzycznych obecnych w twórczości kompozytorów różnych epok. Dostrzega się umiejętność dokonywania prawidłowej syntezy oraz dbałość o właściwe użycie terminologię. Rekomenduje się jednak dalszą pracę nad pogłębioną i wnikliwą analizą podjętego tematu, w tym analizą prezentowanych przykładów muzycznych. Często zdarza się bowiem, że uczniowie ograniczają się do wskazania utworu egzemplifikującego opisywany problem, pomijają zaś analizę uzasadniającą ten wybór.
2. W kilku przywołanych przykładach zadań testowych (m.in. zadania 7.4., 15.1. i 15.2.) wskazano dość częste – nie tylko w tegorocznym arkuszu maturalnym – sytuacje, w których uczniowie nie potrafili wykorzystać odpowiedzi zawartych w treści zadania. Przyszłym maturzystom zaleca się uważniejszą analizę poleceń lub dołączonych do zadań tekstów źródłowych.
3. Nie napawa optymizmem fakt, iż po raz pierwszy od czasu wprowadzenia nowej formuły zadań maturalnych w roku szkolnym 2022/2023 najslabiej wypadły zadania z II obszaru wymagań ogólnych (*Analiza i interpretacja dzieł muzycznych*). Są to zadania sprawdzające konkretne umiejętności. W ich prawidłowej realizacji pomóc może częste odwoływanie się na

zajęciach do przykładów z literatury muzycznej – zarówno w postaci ścieżek dźwiękowych, jak i zapisów partyturowych. Oczywiście niezbędna jest znajomość pojęć i terminów umożliwiających właściwy opis utworu. Praca na lekcjach, pod okiem nauczyciela pomoże w dostrzeganiu istotnych cech analizowanych dzieł. Warto także położyć nacisk na analizę muzyki dawnej – zwłaszcza muzyki średniowiecza i renesansu – a także współczesnej (z XX i XXI wieku), co potwierdzają niższe wyniki zadań dotyczących utworów pochodzących z tego czasu.

Historia sztuki

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2025/2026 egzamin maturalny z historii sztuki został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii sztuki składał się z dwóch części i zawierał 13 zadań.

Część pierwsza składała się z zadań zamkniętych oraz otwartych, które sprawdzały umiejętność opisu i analizy dzieł sztuki oraz wiedzę o epokach i kierunkach w sztuce, znajomość twórczości wybitnych artystów, a także znajomość terminów i pojęć z dziedziny sztuki, technik artystycznych i ikonografii. Zadania były ilustrowane reprodukcjami dzieł sztuki.

W drugiej części arkusza zdający musieli wykazać się umiejętnością pisania wypracowania na jeden z zaproponowanych tematów:

Temat 1.

Między gotykiem a renesansem – tak bardzo często jest charakteryzowana sztuka powstała w XV wieku w Europie. Na podstawie trzech dzieł sztuki omów panoramę zmian zachodzących w sztuce tego stulecia.

Temat 2.

Matka i macierzyństwo jako temat sztuki. Na podstawie trzech dzieł sztuki reprezentujących przynajmniej dwie różne dziedziny artystyczne, omów, jakimi środkami artystycznymi posługiwali się europejscy twórcy różnych epok, by ukazać ten temat.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać 60 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. poz. 1019).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		167
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	162
	z techników	5
	z branżowych szkół II stopnia	0
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	32
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	66
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	69
	ze szkół publicznych	154
	ze szkół niepublicznych	13
	kobiety	148
	mężczyźni	19
	bez dysleksji rozwojowej	137
	z dysleksją rozwojową	30

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 2 osoby – laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	1
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
	Ogółem	1

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			13 maja 2026 r.
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			51
Liczba zespołów egzaminatorów			
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			-
Liczba egzaminatorów			-
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			-
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	-
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			5

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881, z późn. zm.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

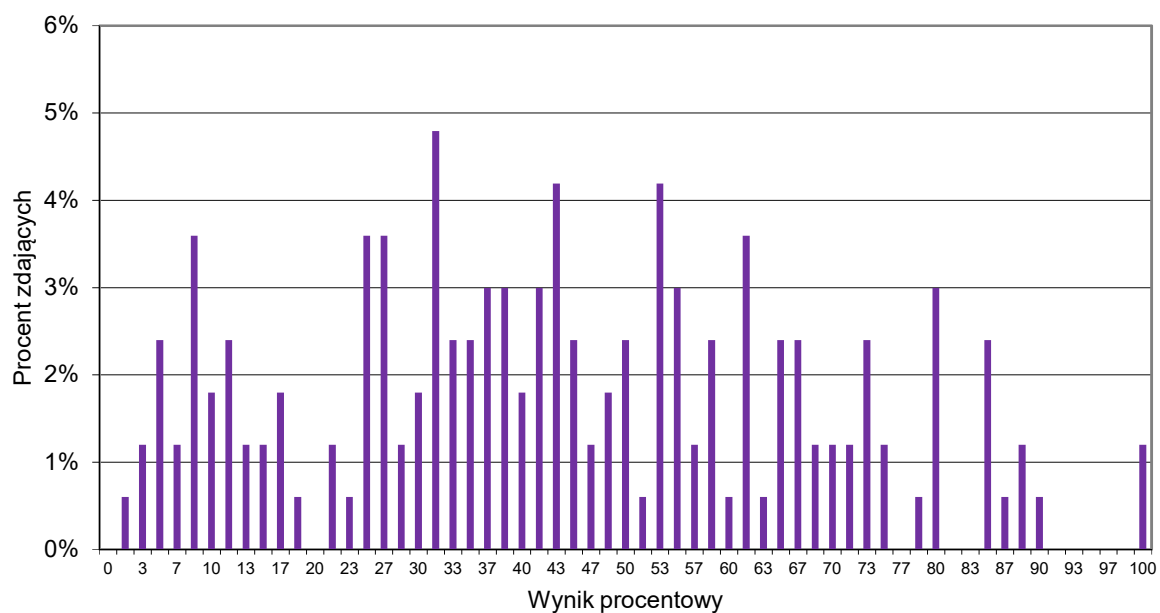

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	167	2	100	42	32	44	23
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	162	3	100	43	32	44	23
z techników	5	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

a – Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najniższą.

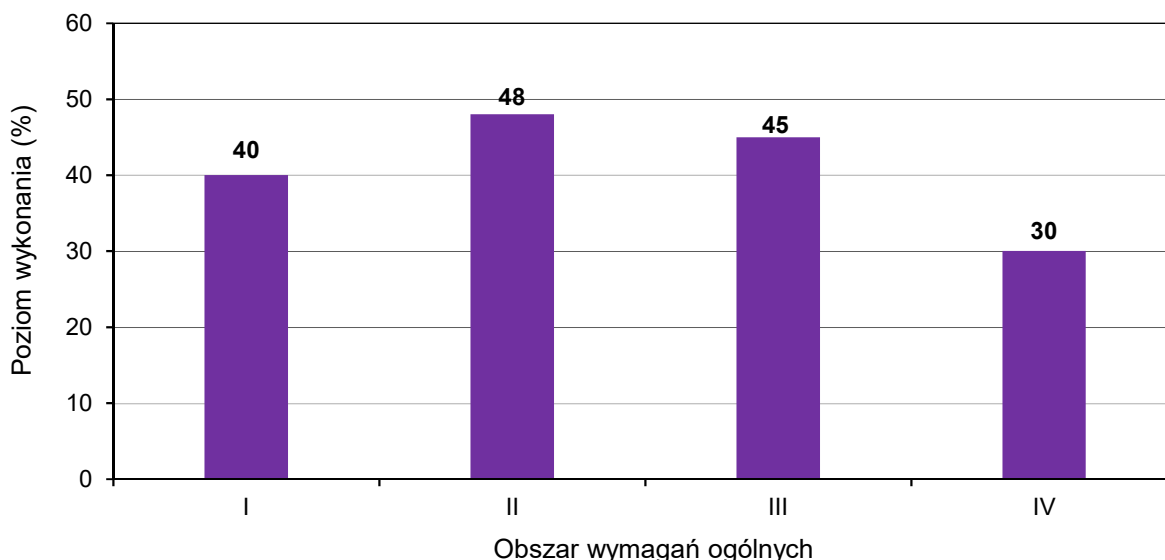
Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania z podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.1.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.14) Zdający rozpoznaje [...] bogów greckich na podstawie atrybutów.	70
1.2.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce; II.3) umiejscawia dzieła w czasie (wskazuje stulecie powstania dzieł sztuki dawnej, a w przypadku dzieł sztuki nowoczesnej i współczesnej datuje je z dokładnością do połowy wieku) [...].	26
1.3.	IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	IV.4) Zdający wymienia cechy i rozróżnia techniki sztuk plastycznych, takie jak: c) w rzeźbie: chryzefantyna [...].	25
1.4.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuk [...]; II.3) umiejscawia dzieła [...] w przestrzeni geograficznej.	53
2.1.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuk [...]; II.3) umiejscawia dzieła [...] w przestrzeni geograficznej.	34
2.2.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce; II.8) wskazuje różne funkcje dzieł sztuki, takie jak: sakralna [...].	37
2.3.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) architekturze: [...] układu przestrzennego [...].	51
3.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.12) Zdający wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem [...].	44
4.1.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce; II.3) umiejscawia dzieła [...] w przestrzeni geograficznej.	24

4.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.1) Zdający rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce.	81
4.3.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) architekturze: planu [...].	53
5.1.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	III.2) Zdający zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX i początku XXI w.	13
5.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: kompozycji [...].	63
5.3.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: sposobów ukazania iluzji przestrzeni [...].	67
6.1.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	III.2) Zdający zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX i początku XXI w.	24
6.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.3) Zdający umiejscawia dzieła w czasie (wskazuje stulecie powstania dzieł sztuki dawnej, a w przypadku dzieł sztuki nowoczesnej i współczesnej datuje je z dokładnością do połowy wieku) i w przestrzeni geograficznej.	31
6.3.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	III.5) Zdający formułuje ogólne cechy twórczości takich artystów jak: [...] Jan Vermeer van Delft [...].	74
7.1.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	I.1) Zdający wykazuje się znajomością chronologii dziejów sztuki, z uwzględnieniem: b) starożytności (kultury: [...] Rzymu), c) średniowiecza ([...] sztuka karolińska [...]), d) sztuki nowożytnej ([...] klasycyzm).	42
7.2.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	I.1) Zdający wykazuje się znajomością chronologii dziejów sztuki, z uwzględnieniem: b) starożytności (kultury: [...] Rzymu), c) średniowiecza ([...] sztuka karolińska [...]), d) sztuki nowożytnej ([...] klasycyzm).	37

8.	IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	IV.2) Zdający poprawnie stosuje terminy związane z opisem formy i treści dzieła malarskiego, rzeźbiarskiego i graficznego [...].	38
9.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	Zdający: I.6) łączy najistotniejsze dzieła ze środowiskiem artystycznym, a także z mecenasami, dla których powstały; I.8) analizuje teksty pisarzy, filozofów, krytyków sztuki i artystów, interpretuje je i wskazuje wpływ tych wypowiedzi na charakter stylów, epok i tendencji w sztuce oraz na kształt dzieła.	37
10.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce; II.12) wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem.	41
11.1.	III. Zapoznavanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	III.2) Zdający zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX i początku XXI w.	12
11.2.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce; II.12) wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem.	58
12.1.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.1) Zdający rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce.	7
12.2.	II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: kompozycji, koloru, sposobów ukazania iluzji przestrzeni, kształtowania formy przez światło [...].	29
13.1.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	I.9) Zdający formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce oraz środowisk artystycznych [...].	83
13.2.			39
13.3.			30
13.4.			41

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH**Komentarz****Wstęp**

W tym roku szkolnym do egzaminu maturalnego z historii sztuki przystąpili uczniowie szkół licealnych i techników i uzyskali średni wynik na poziomie 42%, co oznacza, że tegoroczny arkusz okazał się dla nich trudny.

Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami z obszaru II (*Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych*) i III (*Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych*). Poziom opanowania umiejętności z zakresu tych obszarów wyniósł odpowiednio 46% i 42%. Trudniejsze okazały się zadania z obszaru I (*Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych i środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce*), z zakresu którego poziom wykonania wyniósł 39%. Najtrudniejsze zadania obejmowały wiedzę i umiejętności z obszaru IV (*Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką, techniką wykonania*) – poziom wykonania to 31%.

Arkusz egzaminacyjny składał się z 13 zadań, z czego 8 ujętych było w wiązki tematyczne. Podzielony został na dwie części: test oraz wypracowanie.

Poziom wykonania zadań w większości klasyfikował się na poziomie trudnym i umiarkowanie trudnym. Cztery zadania okazały się bardzo trudne (zadania 5.1., 6.1., 11.1., i 12.1.), a dwa zadanie łatwe (zadania 4.2. i 6.3.).

Analiza jakościowa zadań

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

Najtrudniejsze były zadania dotyczące identyfikacji i rozpoznawania konkretnych dzieł sztuki. W zadaniach tych zdający musieli wykazać się szczegółową wiedzą dotyczącą reprodukowanych zabytków: podać autora, tytuł dzieła, grupę do której należał autor albo określić gatunek malarski.

W zadaniu 5.1. należało rozpoznać obraz Andrei del Verrocchia pod tytułem *Chrzest Chrystusa*. O ile podanie tytułu nie sprawiło problemów i było oczywiste, to określenie autorstwa przysporzyło zdającym wiele problemów. Obraz ten został zamówiony we florenckiej pracowni malarza i złotnika Andrei del Verrocchia, i to on jest głównym autorem obrazu. W pracowni tej kształcili się także młodzi malarze, w tym Leonardo da Vinci. Powszechnie przyjęte było, że mistrz danej pracowni zlecał uczniom namalowanie fragmentów obrazów. W tym wypadku Leonardo da Vinci jest autorem głowy anioła przedstawionego z profilu. Nie można zatem uznać, że podanie samego Leonarda da Vinci jest poprawną odpowiedzią (przykład 1.). Za poprawną uznaje się jednak odpowiedź *Leonardo i nauczyciel* (przykład 2.). Jedynie 12% zdających udzieliło w pełni poprawnej odpowiedzi na to zadanie.

Przykład 1.

Autor: *Leonardo da Vinci*
Tytuł: *Chrzest Chrystusa*

Przykład 2.

Autor: *Da Vinci z nauczycielem*
Tytuł: *Chrzest Chrystusa*

Podobna sytuacja miała miejsce w zadaniu 6.1. (poziom wykonania – 18%). Zadaniem zdających było podanie autora reprodukowanych dzieła oraz określenie gatunku malarskiego, który reprezentują dzieła. W tym wypadku chodziło o dzieła Jana Vermeera, które przedstawiają sceny rodzajowe. Zdający największy problem mieli z podaniem nazwy gatunku malarskiego. W wielu przypadkach błędnie zrozumieli ten termin i podawali kierunek w sztuce (przykład 3.), technikę (przykład 4.) albo nazwy, które nie są fachowymi określeniami z dziedziny historii sztuki (przykład 5.).

Przykład 3.

Autor: *J. Vermeer*
Gatunek malarski: ~~malarsko niderl.~~ *malarsko niderlandkie XVIII w.*
ewentualnie niderlandzki barok ale tam nie do końca formalnie była nazwa barok

Przykład 4.

Autor: vermeer

Gatunek malarski: malarstwo olejne

Przykład 5.

Autor: Vermeer

Gatunek malarski: malarstwo mieniarziskie

Jedynie nieco lepiej wypadło zadanie 6.2. w którym należało podać nazwę kraju i wiek, w którym tworzył artysta. Poziom wykonania tego zadania wyniósł 29%.

Niskie wyniki zdający otrzymali także za zadania dotyczące sztuki XX wieku. W zadaniu 11.1. należało podać nazwę grupy artystycznej, do której należał autor reprodukowanego obrazu, a w zadaniu 12.1. nazwy odmian malarstwa abstrakcyjnego z II połowy XX wieku. Poziom wykonania tych zadań kształtował się odpowiednio na poziomie 15% i 11%. W zadaniu 12.1. ponownie pojawił się problem z rozumieniem fachowej terminologii. Zamieszczone reprodukcje przedstawiały obrazy Jacksona Pollocka i Marka Rothko – czołowych przedstawicieli amerykańskiego ekspresjonizmu abstrakcyjnego. Każdy z tych malarzy wykształcił swój indywidualny styl, a ich prace zapoczątkowały nurty w malarstwie: *action painting* i *color field painting*. W poleceniu jest wyraźne wskazanie, że należy podać nazwy tych nurtów. Mimo to uczniowie podawali nazwiska autorów (przykład 6.) albo odpowiedzi częściowo związane z tymi dziełami, ale nie odpowiadającymi na polecenie (przykład 7.).

Przykład 6.

W II połowie XX wieku w Stanach Zjednoczonych rozwinął się ekspresjonizm abstrakcyjny. Do tego ruchu artystycznego należy Jackson Pollock, reprezentowany przez dzieło A, oraz Mark Rothko, reprezentowany przez dzieło B.

Przykład 7.

W II połowie XX wieku w Stanach Zjednoczonych rozwinął się ekspresjonizm abstrakcyjny. Do tego ruchu artystycznego należy kapizm dripping, reprezentowany przez dzieło A, oraz dadaizm, reprezentowany przez dzieło B.

Komentarz: W dziele A została wykorzystana metoda drippingu, ale jest to nazwa techniki, a nie nurtu artystycznego.

Kolejną grupę zadań stanowią zadania trudne, których poziom wykonania mieścił się w przedziale 20–49%.

Znaczną część zadań z tej grupy stanowiły zadania sprawdzające konkretne wiadomości: autora dzieła, wiek powstania albo funkcja. Poziom wykonania tych zadań w większości nie przekroczył 30%. Znajomość i rozpoznawanie konkretnych dzieł sprawia zdającym dużą trudność. Bardzo często nie potrafili podać autora dzieła, ale także przypisać obrazu do odpowiedniego wieku albo określić techniki powstania.

Zadania 1.2. i 1.3. odnosiły się do antycznej rzeźby Ateny autorstwa Fidiasza. Zadaniem zdających było podanie autora rzeźby i wiek powstania (zadanie 1.2.) oraz nazwanie i opisanie techniki wykonania (zadanie 1.3.). W obu przypadkach jedynie jedna czwarta zadających знаła poprawne odpowiedzi. Fidiasz uważany jest za jednego z najwybitniejszych rzeźbiarzy okresu klasycznego w starożytnej Grecji. Jego prace reprodukowane są także w podręcznikach z historii czy języka polskiego. Tym bardziej dziwi, że zdający mieli taką trudność z rozpoznaniem dzieła.

Wiązka zadania 2 sprawdzała wiedzę z architektury i odnosiła się do bizantyjskiej budowli Hagia Sophia. Aby otrzymać 2 punkty należało poprawnie rozpoznać budowlę (zadanie 2.1.), określić krąg kulturowy, w którym powstała ta budowla oraz podać jej pierwotną funkcję (zadanie 2.2.). Poziom wykonania tych zadań wyniósł odpowiednio 42% i 38%.

W zadaniu 2.1. okazało się, że sporą trudność sprawiło zdającym nie samo podanie nazwy budowli, a bardziej nazwy miasta. Zgodnie z kluczem poprawna jest zarówno odpowiedź Konstantynopol jak i Istanbuł. Część uczniów podawała obie odpowiedzi (przykład 8.), ale zdarzały się też prace, w których zdający próbował się ratować i podawał nazwę jakkolwiek kojarzącą się z tą budowlą (przykład 9.)

Przykład 8.

Nazwa budowli: Hagia Sophia
Miasto: Konstantynopol - obecnie ston.bół ~ Turcji

Przykład 9.

Nazwa budowli: Hagia Sofia
Miasto: Haga

Zadziwiająco niski poziom wykonania osiągnęli abiturienti w zadaniach odnoszących się do sztuki polskiej. Wstęp do zadania 4. opatrny był fotografią oraz planem katedry na Wawelu. Jest to jedna z najważniejszych pod względem historycznym budowli w naszym kraju. Pomimo to aż 75 % zdających nie rozpoznało tej budowli. Znaczna część uczniów słusznie łączyła budowlę z Krakowem, ale błędnie wskazywała nazwy innych, znanych w tym mieście kościołów (przykład 10.)

Przykład 10.

Nazwa budowli: Kościół św. Pawła i Piotra
 Miasto: Kraków

Zdarzały się też odpowiedzi zbyt ogólne i nieścisłe. Uczniowie jako nazwę budowli wpisywali *Wawel*. Jest to odpowiedź tylko pozornie poprawna, ponieważ Wawel jest to nazwa wzgórza na którym znajduje się nie tylko Katedra, ale także Zamek Królewski. Zadaniem ucznia było podanie nazwy własnej reproduktowanej budowli, a nie ogólnej nazwy, która określa tę część miasta w Krakowie (przykład 11.).

Przykład 11.

Nazwa budowli: Wawel
 Miasto: Kraków

W tej grupie zadań znalazły się także dwa zadania sprawdzające znajomość chronologii dzieł sztuki (zadanie 7.1. i 7.2.) oraz zadanie zamknięte dotyczące umiejętności rozpoznawania ornamentów (zadanie 8.). W każdym z tych zadań zdający mógł korzystać z zamieszczonego materiału ilustracyjnego. Mimo to mniej niż połowa uczniów uzyskała maksymalną liczbę punktów. Poziom wykonania tych zadań wyniósł odpowiednio: 32%, 41% i 42%.

Ciekawym i rozbudowanym typem zadania było zadanie 9. (poziom wykonania – 39%). Na wyposażenie zadania składały się cztery reprodukcje dzieł z XIX wieku, cztery teksty źródłowe oraz tabela z wypełnioną rubryką „nazwa kierunku”. Zadaniem uczniów było dopasować po jednym dziele i po jednym tekście źródłowym, który opisywał wskazany w tabeli kierunek. Zdający mieli możliwość wykazać się zatem nie tylko znajomością dzieł, ale także umiejętnością rozumienia tekstów źródłowych.

W grupie zadań trudnych znalazły się także trzy zadania sprawdzające umiejętność analizy dzieł sztuki.

W zadaniu 3. zdający musieli rozstrzygnąć, które z dzieł – *Dyptyk z Wilton House* czy *Pokłon pasterzy* Martina Schongauera – zostało zainspirowane XV-wiecznym malarstwem niderlandzkim. Poprawna odpowiedź poza trafnym rozstrzygnięciem powinna zawierać także uzasadnienie odnoszące się do dwóch cech formalnych wybranego dzieła. Poziom wykonania tego zadania wyniósł 47%. Zdający w znacznej mierze trafnie wskazywali na obraz *Pokłon pasterzy*, ale problemy pojawiały się w uzasadnieniu. Dużo odpowiedzi było tylko częściowo poprawnych. Odpowiedzi były nieprecyzyjne (przykład 12.) albo odnosiły się do cech, które nie są typowe tylko dla malarstwa niderlandzkiego (przykład 13.).

Przykład 12.

Rozstrzygnięcie:B.....

Uzasadnienie:W dziele B taki jak w XV wicezmym malarstwie niderlandzkim pojawia się perspektywa, która buduje głębie oraz kolorystyka charakterystyczna dla twórców XV w. niderlandów w przeciwieństwie do holendrystyki diela A.....

Komentarz: Odpowiedź dotycząca perspektywy jest poprawna, ale sformułowanie kolorystyka charakterystyczna dla twórców XV w. Niderlandów jest zbyt ogólne.

Przykład 13.

Rozstrzygnięcie:B.....

Uzasadnienie:Ukazanie krajobrazów na dalszych planach, kompozycja wielopostaciowa, na obrazach dużo się dzieło.....

Komentarz: Kompozycja wielopostaciowa jest często stosowana w malarstwie wielu epok i kierunków. Nie jest to cecha wyróżniająca. Natomiast stwierdzenie na obrazach dużo się dzieło jest kolokwialne i nieprofesjonalne.

W zadaniu 10. należało na podstawie zamieszczonych zdjęć określić styl, który reprezentuje przedstawiona budowla oraz uzasadnić swoją odpowiedź (poziom wykonania wyniósł 39%). Zdający mieli trudność z poprawnym wskazaniem stylu – secesji. Pojawiały się odpowiedzi błędne takie jak manieryzm czy styl zakopiański. W przypadku poprawnego określenia stylu pojawiał się problem z podaniem dwóch poprawnych cech formalnych. Często uczniowie odnosili się do tej samej cechy, zapisując ją na różne sposoby (przykład 14.).

Przykład 14.

Styl:Secesja.....

Cechy:

-Przedstawienie kościoła nad drzwiami, białej ściany.....
-~~Przedstawienie roślin, motywów z.....~~.....
-Inspiracja naturą, motyw przedstawienia motywów organicznych w ornamentach, motywowo drzewa i drzwi i okna.....

Zadanie 12.2. odnosiło się do sztuki II połowy XX wieku i sprawiło zdającym znaczną trudność (poziom wykonania – 33%), pomimo że zadanie zawierało pewne ułatwienie – zdający mógł sam wybrać, które dzieło chce opisywać. Należało podać autora wybranego dzieła oraz wskazać dwie cechy charakterystyczne dla jego twórczości. Największą trudność stanowiło podanie autora. Pojawiały się odpowiedzi błędne albo zdający pozostawiali to pole puste. Takie odpowiedzi zostały ocenione na 0 punktów, ponieważ zgodnie z zasadami oceniania poprawne podanie autora warunkuje przyznanie punktów za wskazane cechy (przykład 15.).

Przykład 15.

Wybrane dzieło: ~~B~~ A

Autor:

Cechy twórczości:

- ..stosowanie wielu plam i mazińców farby na raz.....
- ..brak perspektywy oraz widocznego tematu dzieła.....

Przykłady 16 i 17. prezentują natomiast w pełni poprawne rozwiązania tego zadania, oba ocenione na maksymalną liczbę dwóch punktów.

Przykład 16.

Wybrane dzieło: A

Autor: Jackson Pollock

Cechy twórczości:

- ..brak podziału na plany, każdy fragment dzieła jest tak samo istotny.....
- ..losowość tworzenia, dripping, lepne farby na płótnie.....

Przykład 17.

Wybrane dzieło: *B*
Autor: *Marko Rothko*
Cechy twórczości:
• *duże, płaskie plamy*
.....
• *dobór kolorów, który ma wzbudzać u ~~złota~~ odbiorcy*
eulogie (saw mieszat barwniki)

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej.

Dużą grupę zadań stanowią zadania umiarkowanie trudne, których poziom wykonania sytuuje się w przedziale 50%–69%. W tej grupie znalazło się jedno zadanie dotyczące ikonografii, jedno zadanie zamknięte oraz pięć zadań sprawdzających umiejętność analizy dzieł sztuki.

Dość wysoki wynik uczniowie otrzymali za zadanie 1.1., dotyczące zagadnień ikonograficznych (poziom wykonania – 65%). Należało rozpoznać postać przedstawioną na reprodukcji – bogini Atena – oraz wskazać atrybut, który jest charakterystyczny dla tej postaci. Wśród częstych błędów pojawiały się odpowiedzi zbyt ogólne (przykład 18.).

Przykład 18.

Imię postaci: *Atena*
Atrybut: *nakrycie głowy*

Komentarz: Odpowiedź *nakrycie głowy* jest zbyt ogólna. Atena przedstawiana jest z hełmem na głowie, ponieważ była boginią wojny sprawiedliwej. Jest to konkretny atrybut wskazujący na znaczenie danej postaci.

Pozostałe zadania z tej grupy sprawdzały umiejętność analizy dzieł sztuki. W każdym z zadań zdający osiągnęli podobny poziom wykonania, mieszczący się w przedziale 53%–56%.

W zadaniu 2.3. należało na podstawie zamieszczonych reprodukcji wskazać trzy cech bryły budowli Hagia Sophia. W tym zadaniu trudność polegała na tym, że nie było zamieszczonego zdjęcia samej bryły tylko rysunek planu oraz dwie ilustracje pokazujące wnętrze. Na podstawie tego materiału ilustracyjnego zdający powinien „odczytać” jak wygląda bryła. Najczęstszym błędem popełnianym przez dających było mylenie bryły z planem. Pojawiały się odpowiedzi dotyczące wyłącznie planu, ale nie świadczyły one o kształcie bryły (przykład 19.)

Przykład 19.

- ~~Centralna~~ Bryła na planie centralnym
- Sklepienia kopuł oraz dwiema ~~potłokowymi~~ potłokowymi kopułami po bokach
- ~~Posiada~~ arkady Posiada galerię arkadową z kolumnami przypominającymi karynckie

W pełni poprawne rozwiązanie tego zadania prezentuje przykład 20..

Przykład 20.

- symetryczność budowl
- użytkowanie kopuły po środku nawy głównej
- ozdobne ~~top~~ kolumny podporowe

Zadanie 4.3. także dotyczyło architektury, ale tutaj zdający miał za zadanie poddać analizie tylko plan budowli (poziom wykonania 50%). Aby otrzymać dwa punkty za to zadanie, należało wskazać trzy cechy planu. Odwrotnie do zadania 2.3. najczęściej popełnianym błędem było podawanie cech bryły, a nie cech planu (przykład 21.).

Przykład 21.

- budowla jest zbudowana na planie podłużnym
- w budowli jest zastosowana addytywność brył
- zastosowane są różne sklepienia m.in. krzyżowo-żebrowe

W zadaniach 5.2. i 5.3. zdający mieli dokonać analizy formalnej obrazu *Chrzest Chrystusa* autorstwa Verrocchia. Pierwsze zadanie dotyczyło kompozycji dzieła, a drugie – sposobów ukazania głębi w obrazie. Poziom wykonania tych zadań wynosi odpowiednio 55% i 56%. Porównywalnie do podobnych zadań często pojawiały się odpowiedzi powtarzające się (przykład 22.).

Przykład 22.

- ...niebo rozjaśniające się ku ~~horyzonowi~~
horyzoncie,
- linia horyzontu jest ~~ni~~ niewyraźna,
rozmyta
- pierwszy plan jest najdokładniejszy

Komentarz: Wszystkie trzy odpowiedzi opisują właściwie jeden sposób ukazania głębi: perspektywę powietrzną. Aby otrzymać przynajmniej jeden punkt za to zadanie, należało podać dwie różne cechy.

Ostatnie zadanie z grupy zadań umiarkowanie trudnych dotyczyło sztuki polskiej i wymagało umiejętności klasyfikacji stylowej dzieł (zadanie 11.2., poziom wykonania – 53%). Zadaniem zdających była analiza obrazu *Szermierka* Leona Chwistka pod kątem widocznych w tym dziele cech charakterystycznych dla różnych kierunków sztuki XX wieku. Zdający musiał więc wykazać się wiedzą na temat przenikania się i kształtowania się różnych kierunków sztuki w XX wieku. Przykład 23. prezentuje w pełni poprawne rozwiązanie zadania ocenione na maksymalną liczbę punktów.

Przykład 23.

Nazwa kierunku 1.: kubizm

Uzasadnienie: geometryzacja formy, proste uproszczenie postaci do linii i kształtów

Nazwa kierunku 2.: futuryzm

Uzasadnienie: ruch, dynamizm, przedstawienie przez antycypację przyszłości, połączenie różnych elementów z filmu, silna ekspresja koloru

W tegorocznym arkuszu z historii sztuki znalazły się także dwa zadania łatwe.

W zadaniu 6.3. należało wymienić cztery cechy charakterystyczne dla twórczości Jana Vermeera (poziom wykonania – 68%). Za w pełni poprawną odpowiedź można było otrzymać trzy punkty. Najczęściej powtarzającym się błędem było wskazywanie na cechy, które bardziej opisywały sceny przedstawione na zamieszczonych reprodukcjach niż faktycznie charakteryzowały twórczość tego malarza (przykłady 24. i 25.)

Przykład 24.

- przedstawienie sceny codziennego życia kobiet
- autor umieszczał okno po lewej stronie obrazu
- kobiety stały ciałem na wprost do okna, ^{które było źródłem światła} ~~z którego dochodziło światło~~
- kobiety zawsze trzymały coś w rękach

Komentarz: Dwie pierwsze odpowiedzi są poprawne. Pozostałe wskazania nie zostały zaliczone, ponieważ nie odnoszą się do ogólnych cech twórczości Vermeera i nie są też prawdziwe.

Przykład 25.

- przedstawienie kobiet skromnie
- postacie są umieszczone przy oknie, po które zawsze znajduje się po naszej lewej stronie.
- podobne zachowanie proporcje postaci, namalowane w realistyczny sposób
- kobiety są skromne, najprościej przeurobie.

Komentarz: Rozwiązanie to zostało ocenione na 2 punkty. Ostatnia odpowiedź jest niepoprawna, ponieważ odnosi się do subiektywnych odczuć zdającego, a nie do faktycznych cech formalnych czy treściowych dzieł.

Zadanie 4.2. było najłatwiejszym zadaniem w arkuszu, którego poziom wykonania wyniósł 73%.

Ogólny wniosek płynący z analizy zadań w części testowej arkusza maturalnego jest taki, że maturzyści całkiem dobrze radzą sobie z analizą formalną dzieł, ale duży problem cały czas stanowi rozpoznawanie i klasyfikacja stylowa dzieł.

Wypracowanie

W drugiej części arkusza, w której sprawdzano umiejętność pisania wypracowania, zdający mieli za zadanie napisać wypracowanie na jeden z dwóch podanych tematów (zadanie 13.).

W temacie pierwszym należało wykazać, zmiany jakie zaszły w sztuce XV wieku.

Wypracowanie powinno zawierać analizę trzech dzieł pochodzących z XV wieku.

Drugi temat dotyczył przedstawień matki i macierzyństwa w sztuce. Aby zilustrować temat należało odwołać się do trzech dzieł sztuki, reprezentujących różne dziedziny artystyczne i pochodzące z różnych epok.

Wypracowanie jest oceniane według czterech kryteriów głównych, tj.:

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia.
2. Treść.
3. Terminologia.
4. Kompozycja i struktura wypowiedzi.

Pierwsze kryterium pozwala ocenić, czy praca napisana została na temat.

Spośród pozostałych kryteriów najważniejsze było kryterium 2. *Treść* (poziom wykonania – 37%). Poziom wykonania umiejętności sprawdzanych w tym kryterium mieści się w przedziale zadań trudnych, co oznacza, że większość prac charakteryzowała się powierzchownym podejściem do analizowanego zagadnienia. Zdający często podawali błędne przykłady lub brakowało pogłębionej analizy i interpretacji dzieł sztuki. Bardzo często maturzyści nie odwoływali się do kontekstu i nie odnosili się do problemu zawartego w temacie.

Temat pierwszy był znacznie rzadziej wybierany. Największe wyzwanie stanowił dobór przykładów pochodzących z XV wieku. Zdający często podawali dzieła, które powstały wcześniej lub później, zwłaszcza z XIV wieku. Wyzwaniem okazał się także sam problem postawiony w poleceniu. Sformułowanie zawarte w temacie – *między gotykiem a renesansem* – stanowiło podpowiedź i powinno naprowadzić zdających na problematykę sztuki XV wieku. Wielu zdających nie wykazało jednak, jakie zmiany zaszły w sztuce tego stulecia, a jedynie omawiało tylko jeden wybrany problem, np. pojawienie się perspektywy linearnej.

Temat drugi był znacznie chętniej wybierany i pozwalał na większą swobodę w wyborze dzieł sztuki. Z drugiej strony okazało się to także trudnością, ponieważ w wielu pracach uczniowie bardzo powierzchownie i zdawkowo przedstawili temat. Często zasadniczy problem stanowiło samo rozumienie tematu macierzyństwa. Zdający traktowali ten temat zbyt szeroko, podając przykłady, na których nie pojawia się matka z dzieckiem. Zapominali także aby wykazać, jakimi środkami artystycznymi posługiwali się autorzy wybranych dzieł.

W wielu pracach, niezależnie od wybranego tematu, widoczne było stosowanie języka ubogiego w terminologię, zwłaszcza w wypracowaniach na temat 2. Maturzyści przy opisie i analizie dzieł nie stosują profesjonalnych terminów typowych dla historii sztuki. Nie znają określeń dotyczących kolorystyki obrazów czy kompozycji. W tym roku potwierdza to także wynik: poziom wykonania umiejętności sprawdzanych w tym kryterium wyniósł jedynie 36%. Dość dobry wynik uzyskali zdający w kryterium *Kompozycja i struktura wypowiedzi* (poziom wykonanie 41%). Jak co roku największą trudność mają uczniowie z poprawnym wnioskowaniem. Prace często nie zawierały wniosków wynikających z przytoczonej argumentacji lub we wnioskowaniu powielano informacje zawarte we wstępie.

Poniżej przykład pracy na temat pierwszy dobrze ilustruje częsty błąd pojawiający się przy tym temacie: źle dobrany przykład. Zdający podał trzy przykłady dzieł: *Opłakiwanie* Giotto, *Biczowanie Chrystusa* Piera della Francesca oraz *Tron łaski* Masaccia. Niestety twórczość Giotto nie może być zaliczona, ponieważ przypada ona na XIII i XIV. Pozostałe przykłady są poprawne i omówione w sposób zadowalający. Opis i analiza dzieł jest rozwinięta i bogata w profesjonalną terminologię. W przypadku dzieła Masaccia zdający zawarł także kontekst dzieła i zwrócił uwagę na wpływ jaki twórczość tego artysty wywarła na późniejszy rozwój malarstwa iluzjonistycznego. Wnioski są uproszczone i tylko częściowo wynikają z toku wypowiedzi. Praca została oceniona na 12 punktów.

W 15 wieku można zaobserwować liczne zmiany zachodzące w społeczeństwie. Zmierzane są one z kulturą z ukształtowanymi wyidealizowanymi prętkami w historii. Jak upadek konstantynopolu, ~~W 1453~~ czy wynalezienie druku. W 15 wieku świątobliwy ludzi ~~W 15 wieku~~ ~~recepty~~ oraz wzrastanie wartości. Szereg zmian występujących ~~W 15 wieku~~ w tamtym okresie miały wpływ na ~~W 15 wieku~~ wielu artystów i ich twórczość. Sztuka przestała być ściśle związana z architekturą, symbolizmem stracił po części na wartości. Znaczenie ~~W 15 wieku~~ ^{mieli} ~~nabierał~~ coraz bardziej realium anatomii oraz sam ciotek - humanizm. Coraz bardziej ~~W 15 wieku~~ interesowało dawać nie antykem, i kanonem i idealnymi proporcjami.

Predstawicielem protorenesansu jest Giotto.
Jest on artysta, który chciał na pograniczu

gotyku i renesansu. Jego twórczość ~~redagowała~~ zapowiadała
toleing epoki, jest jej prekursorem. ~~Tak samo jak~~

~~Klasyka~~ Giotto ~~z~~ ^{dueto} swoimi dziełami rozporozdził renesans
 między renesans. Jego ~~z~~ „Opłakiwanie” jest
 domodem ~~na~~ zmian ~~z~~ zachodzących w sztuce. ~~na~~

Kompozycja ~~nie~~ jest czwarta, asymetryczna.
Widat nieproszone imatio charakterystyczne dla
szuki nencansu. ~~Widat nieproszone imatio~~

Postępuje się miśtkim modelem zmatowionym. Postać ukazuje
nieuszytanie. Na jego ciele można dostrzec pierwsze ~~złoty~~ ^{złoty} cechy charakterystyczne dla
złoty. Trafił zmienny w malarstwo w 15 wieku [szkółka reneansu].

ukazuje rōmen tñōcošc Pierra de la Francesi.
Jest on jednym z pierwszych renesansowych malowań.
Jednak dalej podejmuje tematykę religijną, lecz
w nieco inny sposób niż artysta w gotyku. Mniej
ważna jest dla niego symbolika. Dąży do realizmu
i poprawnego ukazania anatomii człowieka. Rezygnuje z
charakterystycznych dla gotyku wyidealizacji postaci
i masywności postaci. W tle obrazu umieszcza
trajobraz lub fragmenty architektury. Dzięki potwierdzonym
tym cechom jego twórczości jest obraz „Wizowanie
chrystusa”. Ukazuje on scenę ~~rekonstrukcji~~ biblijnej
męczeństwa Bożycia. Przedstawienie jest nieoplane.
~~Kompozycja jest symetryczna~~. Artysta ^{umieszcza} ~~umieszcza~~ wiele postaci
na różnych planach, ~~co jest przedstawieniem~~ ~~niektóre~~ które
odzielają konkretne sceny. ~~symetryczna~~ ~~prezentacja~~
Na obrazie widzimy fragmenty architektury, które
pełnią kluczową rolę, bo ~~to są~~ ~~niektóre~~ ~~prezentacja~~ to w nich
~~na tle~~ ~~rozgrywa się~~ ~~sceny~~ rozgrywa się ~~sceny~~ poszczególne
wydarzenia. Kompozycja dzieła jest statyczna i asymetryczna.
Kolorystyka jest ~~spokojna~~ harmonijna, bez ostrych
kontrastów smaltowanych.

Włoskim artystą i Złotym Artystą, który wpłynął na rozwój renesansu i portret królewski. Jego dzieło jest Masaccio. Jest on szczególnie ważny przez jego portret Phetomym dziełem w historii sztuki jest namalowany przez niego "Jon Kazi". Odnalazł się on umiejscowienie ukazywając głębi, na obrzeże poprzez zastosowanie perspektywy linearnej z jednym punktem zbiegu. Jest to być pierwszym artystą, który idealnie to wykreślił. Fresk ten przedstawia Chrystusa na krzyżu i towarzyszące mu apłakujące go osoby, między innymi Matkę Boską. Dzieło jest umieszczone w skomplikowanej kompozycji, przeważają barwy ciepłe, brzozy. Kompozycja jest centralna, dośrodkowana, wielopostaciowa. Dzieło Masaccio miało ogromny wpływ na późniejszy rozwój sztuki oraz iluzjonizmu w malarstwie poprzez zastosowanie perspektywy linearnej.

Szerokim zmianom uległ obraz dzieł historycznych, które miały wpływ na artystów i ich twórczość. Przedtem sztuka przedstawiała być ściśle związana z architekturą naturalną. Rezygnowano z modyfikacji i wysmuklania postaci na rzecz poprawy anatomicznej. Symbolika ma obracać się już o tyle, że tak dużą wagę zaczęto kłaść na przedstawienie kolorystyczne. Kolory były już nie tylko kolorami, ale przede wszystkim kolorami, a malarstwo było malarstwem. Nie do końca do renesansu można zauważyć przewagę lokalnego koloru, harmonijnej kolorystyki i miśkiego modelunku. W tym samym czasie momentem w sztuce było również wprowadzenie perspektywy linearnej, której nie było w dobie renesansu, m.in. w dziełach Leonarda da Vinci i Michała Anioła. Z pewnością można powiedzieć, że 15 wiek to okres zmian i wychodzenia z gorki do renesansu.

Zamieszczone poniżej wypracowanie na temat drugi zostało ocenione na 16 punktów. Zdający w swojej pracy podał aż cztery przykłady dzieł. Jeden z przykładów nie spełniał kryterium funkcjonalności, maturzysta podał złą nazwę dzieła – „Pieta Sykstyńska”. Dwa przykłady zawierały poprawną analizę i opis wraz z uwzględnieniem kontekstów (*Piękna Madonna* z Wrocławia oraz *Macierzyństwo* Stanisława Wyspiańskiego). Jedynie w sposób zadowalający zdający omówił portrety matki Albrechta Dürera. W pracy pojawiły się błędy rzeczowe i błędy terminologiczne, dlatego też za kryterium *Terminologia* zdający otrzymał 2 punkty. Wnioski są uproszczone i tylko częściowo wynikają z toku wypowiedzi.

..... Macierzyństwo ~~na~~ było w sztuce europejskiej częściej po-
 dejmowanym tematem. Źródłem tego zainteresowania
 jest najprawdopodobniej kult Marijny, który rozprzecznił się
 w Europie wraz z chrześcijaństwem, szczególnie po roku
 313, ~~kiedy religia~~ ^{ta} kiedy religia ta została legalizo-
 wana przez cesarza Rzymskiego na mocy Edyktu Mediolańskiego.

..... Pierwszymi przedstawieniami macierzyństwa jako
 głównego tematu dzieła były gotyckie piety i

..... Jednymi z pierwszych przedstawień macierzyństwa, jako
 głównego tematu dzieła, były gotyckie piety i ~~piętno~~ ^{piętno} ~~madon-~~
 ny z dzieciątkiem. W powstałych wówczas nurtach: meta-
 fizycznym, ~~piętno~~ ^{do} którego zaliczamy piety, przedsta-
 wie matki cierpiącej; i dworskim, który cechował się
 przedstawieniami pięknych madonn, głównym tematem
 była relacja Biblijnej Mariji z jej synem - Jezusem.

..... Piękna madonna z hroctanem, to kamienna rzeźba z
 ~~piętno~~ ^w stylu szat miękki. Cechuje ją gładka faktura,
 deformacja ~~ciężka~~ ^{proportji} proporcji ciała i idealizacja twarzy.
 Dzieło to zaliczamy do nurtu dworskiego i jest to ciche
 przedstawienie relacji matki z dzieckiem.

..... W renesansie włoskim temat macierzyństwa był
 nadal podejmowany, jako z chrześcijaństwem ^{ciężko} ciężko się
 rozijało. 23 letni Michał Anioł wykreślił ^{madonny} ~~madonny~~
 znaną Pietę Sylwetyńską. Jest to przedstawienie matki
 cierpiącej, Mariji opłakującej zmarłego syna.

Tak jak większość ^{niezob} dzieł antystry, ^{dzieło} ~~niezob~~ wykonane z stała z marmuru i znacznie dokładniej, niż gotyckie piety i madonny, oddaje ludzką anatomię. Gładka faktura ~~dzieła~~ Mimo gładkiej faktury dzieła, Michał Anioł odwołuje faktury słony, oraz szat, przes. co gna ~~światła i cienia~~ światłością jędną bardziej umieszczenia nieszę. Ekspresja realistycznej, lecz wyidealizowanej twarzy Maryji, podkreśla ból matki cierpiącej. Mimo humanizmu i ~~epo~~ antropocentryzmu w epoce renesansu, religia – w tym kult Maryji, miały nadal dla ludzi wielkie znaczenie.

Epoka młodej Polski w sztuce przypada na schyłek XIX i XX wieku. W tym okresie, ~~znany artysta~~ artysta i dramaturg Stanisław Wyspiański, stworzył ~~na-~~ dzieło pod tytułem „Macieryństwo”. Obraz przedstawia scenę rodzinną, matkę karmiącą swoje dziecko. Gama barwna opiera się na zieleniach, brązach i żółczeniach. Jest to kompozycja zamknięta, w której centrum znajduje się matka. W przeciwieństwie do przedstawień gotyckich i renesansowych, jest to scena śmieczą-~~z-~~ ~~doznanie~~ ~~doznanie~~ ~~doznanie~~ Antystru Młodopolscy czerpali inspirację z ludowości, wszechobecna była nowoczesność. Sam ^{autor} artysta „Macieryństwa” opierał się z chłopką. W obrazie, artysta zastosował grubą, opłymy kontur, co nadaje dziełu nieco graficzny charakter. Przedstawiona scena jest bardziej intymna, niż dotychczas, jest również bliższa relacji matki z dzieckiem. Dzieciństwo, tematem ogólnie często podejmowanym

przez artystę, przejawia się to w jego ^{obrazach wykonanych} ~~portretach~~ rysunkach suchą, pastelą, jak na przykład „Śpiący stary”. Ukazuje to zainteresowanie młodopolskiego artysty nie tylko ~~tematem~~ ^{tematem} macierzyństwa, ale i ~~tematem~~ ^{tematem} wiernego doświadczenia, jako gwieca.

Matka, jako temat, przejawia się w twórczości niemieckiego artysty Albrechta Dürera. Realistyczne grafiki ją przedstawiające, wykonane przez syna, wskazują na głęboką miłość i miłość, jaką miała dla artysty ich relacja.

Temat matki i macierzyństwa różnił się na przestrzeni wieków. W Europie, najwcześniejsze przedstawienia ~~matki~~ relacji matki z dzieckiem były przedstawieniami Jezusa i Maryji, jako że ~~Europa~~ w Europie rozprzestrzeniło się chrześcijaństwo. W późniejszych epokach, ~~po~~ w których skupiano się na ludzkości i życiu codziennym, jak w ~~Wschodniej~~ Polsce, przedstawienia matki stawały się bardziej osobiste i niepowiązane z tradycją religijną. Jest to zatem ważny i uniwersalny temat, który towarzyszy ludziom od najdawniejszych lat.

Wnioski i rekomendacje

1. Najtrudniejszą część arkusza maturalnego od lat stanowią zadania wymagające znajomości konkretnych dzieł sztuki. Zdający często wykazują się pobieżną wiedzą, podając tylko jedną z wymaganych w zadaniu informacji, np. tylko autora lub tylko tytuł. Dużą trudność stanowi także nieznanie terminologii, co przekłada się na trudność w rozumieniu poleceń i w konsekwencji rozwiązywaniu zadań. Dlatego należy zwrócić uwagę, aby maturzyści ćwiczyli rozpoznawanie dzieł sztuki oraz utrwalali fachową terminologię.

2. Zadania dotyczące sztuki XX wieku znalazły się w grupie zadań bardzo trudnych i trudnych. W tych zadaniach najczęściej pojawiają się pola bez odpowiedzi. Może to świadczyć o tym, że zdający nie zdążyli przerobić tego materiału. Należy pamiętać, że zakres materiału z historii sztuki obejmuje okres od prehistorii do początku XXI wieku. Powinno się zatem tak zaplanować lekcje, aby zaprezentować także sztukę XX wieku.

3. Wynik uzyskany w tym roku za wypracowania pokazuje, że jest to umiejętność, którą należy doskonalić. Zdający mają przede wszystkim trudność z odwoływaniem się do problemu zawartego w temacie oraz przeprowadzeniem pogłębionej i wnikliwej analizy zawierającej odwołanie do kontekstów. Należy zwracać uwagę uczniom, aby uważnie czytali polecenia, a przy wyborze przykładów do omówienia kierowali się wymaganiami postawionymi w temacie.

Język łaciński i kultura antyczna

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2025/2026 egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.⁴

Arkusz egzaminacyjny z języka łacińskiego i kultury antycznej składał się z trzech części i zawierał 15 zadań.

W pierwszej części zdający dokonywał autorskiego przekładu tekstu łacińskiego na język polski, a także rozwiązywał zadania do tego tekstu.

Druga część arkusza wymagała rozwiązania testu kulturowo-gramatycznego który sprawdzał znajomość realiów historyczno-kulturowych, literatury oraz wybranych zagadnień z historii Greków i Rzymian oraz zagadnień z gramatyki.

Ostatnia część arkusza składała się z dwóch zadań otwartej odpowiedzi. Pierwsze zadanie polegało na przetłumaczeniu i interpretacji łacińskiej dewizy. W drugim zadaniu zdający mieli opisać i zinterpretować scenę przedstawioną na zamieszczonej reprodukcji dzieła malarskiego.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów.

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		4
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	3
	z techników	1
	z branżowych szkół II stopnia	0
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	0
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	3
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	1
	ze szkół publicznych	2
	ze szkół niepublicznych	2
	kobiety	4
	mężczyźni	0
	bez dysleksji rozwojowej	4
	z dysleksją rozwojową	0

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono – 1 osobę – laureatów i finalistów Olimpiady Języka Łacińskiego.

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. poz. 1019).

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
Ogółem		1

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			5 maja 2026 r.
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			3
Liczba zespołów egzaminatorów			-
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			-
Liczba egzaminatorów			-
Liczba obserwatorów ⁵ (§ 8 ust. 1)			-
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	-
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
Liczba wglądów ⁶ (art. 44zzz)			5

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

⁶ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881, z późn. zm.).

Podstawowe dane statystyczne

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	4	–	–	–	–	–	–
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	3	–	–	–	–	–	–
z techników	1	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

a – Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najniższą.

Komentarz

Wstęp

W 2026 roku średni wynik uzyskany przez zdających egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej wyniósł 44%. Wynik ten pokazuje, że zawarte w arkuszu egzaminacyjnym zadania były dla wielu zdających trudne.

Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami z zakresu II obszaru wymagań ogólnych (kompetencje kulturowe), dla którego poziom wykonania zadań wyniósł 70%. Na poziomie 45% wykonane zostały zadania z zakresu III obszaru wymagań ogólnych (kompetencje społeczne). Najslabiej zdający poradzili sobie z zadaniami z zakresu I obszaru wymagań ogólnych (kompetencje językowe), dla którego poziom wykonania wyniósł 38%.

Arkusz składał się z 15 zadań, spośród których jedno polegało na tłumaczeniu tekstu łacińskiego na język polski (zadanie 1.), cztery kolejne to zadania związane z tłumaczonym tekstem: językowe (2., 3. i 4.), leksykalne (5.) i kulturowe (6.). Ich celem było sprawdzenie znajomości kontekstu językowego, kulturowego i historyczno-literackiego tłumaczonego tekstu łacińskiego. Kolejne zadania to test kulturowo-gramatyczny: trzy zadania sprawdzające kompetencje językowe (zadania 7.–9.), cztery zadania sprawdzające kompetencje kulturowe (zadania 10.–13.). Zadania z testu kulturowo-gramatycznego nie były powiązane z tłumaczonym tekstem łacińskim. Dwa ostatnie zadania miały charakter interpretacyjny, w tym jedno (zadanie 14.) polegało na tłumaczeniu i interpretacji dewizy łacińskiej, a drugie (zadanie 15.) oparte było na analizie i interpretacji sceny mitologicznej przedstawionej na ilustracji.

Analiza jakościowa zadań

I. Przekład tekstu łacińskiego na język polski i zadania do tłumaczonego tekstu

Zadanie 1. polegało na przetłumaczeniu tekstu łacińskiego opracowanego na podstawie passusu z księgi VII dzieła historiograficznego Cezara *Pamiętniki z wojny galijskiej*. Tekst nie miał charakteru narracyjnego, ale jego treść stanowiła zamkniętą całość, odnoszącą się do charakterystyki postaci Orgetoryksa i plemienia Helwetów. Pod tekstem zamieszczone zostały objaśnienia ułatwiające zrozumienie i przekład tekstu, w tym: imiona i nazwy własne oraz znaczenie rzadkich wyrażzeń idiomatycznych i słów użytych w nietypowym kontekście semantycznym lub wieloznacznych. W czasie tłumaczenia tekstu zdający mogli korzystać ze słownika łacińsko-polskiego.

W tłumaczeniu tekstu łacińskiego zdający muszą wykazać się znajomością form morfologicznych i charakterystycznych dla łaciny struktur składniowych oraz wieloma umiejętnościami z zakresu kompetencji językowych, kulturowych i translacyjnych. Do prawidłowego wykonania zadania niezbędne są umiejętności poprawnego rozpoznawania form i struktur gramatycznych, identyfikowania form podstawowych zawartych w tekście jednostek leksykalnych, wyszukiwania ich w słowniku oraz dobierania odpowiednich dla danego kontekstu ekwiwalentów semantycznych. Złożonym i wymagającym zadaniem jest wreszcie konstruowanie poprawnego pod względem językowym przekładu, w którym zdający muszą oddać treść tekstu łacińskiego. Zadanie translacyjne wymaga więc od zdających

także znajomości podstawowych technik przekładu tekstu, umiejętności rozpoznawania kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu oraz znajomości głównych cech gatunkowych i stylu autora dzieła, na podstawie którego skonstruowany został tekst egzaminacyjny. Poziom wykonania zadania (37%) jest niższy niż wynik z ubiegłego roku (43%). Wynik ten wskazuje na to, że tłumaczenie tekstu sprawiło zdającym dużą trudność. Większość przekładów zawierała typowe błędy, zdarzyły się także arkusze, w których zdający nie przetłumaczyli prawidłowo tekstu lub w ogóle nie podejmowali próby rozwiązania tego zadania. Zdający najczęściej poprawnie tłumaczyli pojedyncze frazy, ale nie potrafili skonstruować poprawnego przekładu całego tekstu. Często nie oddawali treści tekstu albo ją zmieniali. Należy przy tym podkreślić, że tekst egzaminacyjny nie zawierał zdań bardzo długich, o rozbudowanej i skomplikowanej strukturze składniowej. Bardzo często popełniane były błędy wynikające z niewystarczającej znajomości form morfologicznych (np. zmiana liczby, nieprawidłowe tłumaczenie czasu lub strony, złe tłumaczenie form stopnia wyższego i najwyższego przymiotników i przysłówków, błędne łączenie słów w związki składniowe, niepoprawny przekład wyrażen przyimkowych i form czasowników z grupy *verba deponentia* i czasownika *esse*), składni łacińskiej (np. niepoprawne tłumaczenie, zły wybór znaczenia wieloznacznych spójników zdań podrzędnych) lub braku umiejętności poprawnego tłumaczenia charakterystycznych dla języka łacińskiego struktur składniowych (np. *ablativus absolutus*, *accusativus cum infinitivo*). Przekłady tekstu często były niespójne, nielogiczne i niepoprawne pod względem językowym albo nie oddawały rzeczywistego sensu i treści tekstu łacińskiego. Poniżej zamieszczone zostały przykłady dobrego (przykład 1.), słabego (przykład 2.) i całkowicie niepoprawnego (przykład 3.) tłumaczenia tekstu.

Przykład 1.

..... Wśród Helwetów najwybitniejszy i najamożniejszy był Orgetoriks.
 ... On, zwiędziony ~~pragnieniem~~ żądą władzy z Marciem Messalą i Marciem
 Pizonem zorganizował spisek przeciwko arystokracji i państwu i namówił,
 żeby z jego granic ze wszystkimi oddziałami wycofać się. Mówił, że
 bardzo łatwo jest zdobyć państwo, gdy przewyższają je siłami wszystkich
 z całej Galii. O tyle prościej ich do tego nakłonić, ponieważ Helweci są
 otoczeni naturalnymi granicami: jedna z części największą rzeką Renu,
 kolejna z części największym wzgórzem Jura; z trzeciej jeziorem
 Lemana i rzeką Rodan, które oddziela prowincję naszą od Helwetów.
 Preto mniej prosto mogli rozpocząć wojnę z potężnymi na granicy
 ludźmi obfitującym w wojny poklęskami byli ogromnemu cierpieniu,
 ponieważ chociaż wydrżinali się w wojnie stawiać i mocą, uważali że
 w nadmiernej wspaniałości mają granice.

Przykład 3.

Helweci przybyli do wielkiego Orgetorksa. Marek
 Menala z Markiem Pizonem konsultowali z wodzem o
 sytuację bogactw i przekonywali, że nawet on nie jest
 wszechwiedzący w tej kwestii. Przekonali go, że nawet
 on nie wie wszystkiego i odda Galie imperium. Do
 tego zgodził się oddać tyle terenu, żeby tylko być
 otoczonym naturalnymi granicami: jedną z granic
 mają być Ren, a ~~temu~~ dalej Ródan wraz z miejscem, gdzie
 wpływa do Rodanu, a prowincje gdzie leży nad
 górkami za Rodanem ~~też zostaną oddzielone od~~
~~też~~ odebrane Helwetom. Wódz zgodził się wiedząc, że
 jest na przegranej pozycji. Wątku przegranej
 wojny rozpoczęcia wojny, w której nie ma szans
 na zwycięstwo. Mieszkańcy byli gotowi do walki,
~~ale~~ chociaż szanse na zwycięstwo były znikome,
 więc umowa zadowolili obie strony.

W tej części arkusza znalazło się także 5 zadań do tłumaczonego tekstu. Trzy zadania (2., 3. i 4.) sprawdzały znajomość gramatyki łacińskiej oraz umiejętność identyfikowania i tworzenia form fleksyjnych, np.: stopniowanie regularne przysłówków (zadanie 2.), wyszukiwanie w tłumaczonym tekście form strony biernej (zadanie 3.), umiejętność odmiany czasownika *loqui* z grupy *verba deponentia* (zadanie 4.). Zadanie 5. o charakterze leksykalnym sprawdzało umiejętność wskazywania związków słownictwa polskiego z łacińskim. Zadanie 6. – o charakterze kulturowym – sprawdzało znajomość kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu łacińskiego. Poziom wykonania tych zadań był zróżnicowany. Znacznie gorzej wypadły zadania językowe, polegające na tworzeniu form morfologicznych. Poziom wykonania zadania 2. (33%) oraz zadania 4. (39%) świadczy o słabej znajomości fleksji łacińskiej, mimo że zadania obejmowały formy typowe i podstawowe z punktu widzenia fleksji języka łacińskiego. Zdający lepiej poradzili sobie z identyfikowaniem w tekście łacińskim form strony biernej (zadanie 3.) oraz ze wskazywaniem związków słownictwa polskiego z łacińskim źródłosłowem (zadanie 5.). Obydwa zadania zostały wykonane na poziomie 56%. Poniżej zamieszczone zostały przykłady częściowo poprawnego (przykład 4.) i niepoprawnego rozwiązania zadań (przykład 5.).

Przykład 4.

Zadanie 2. (0–1)

Uzupełnij stopniowanie przysłówka. Wpisz do tabeli brakujące formy.

gradus positivus	gradus comparativus	gradus superlativus
latus	latior	latissime

Zadanie 3. (0–1)

Wyszukaj w tekście i podaj dwa czasowniki w stronie biernej.

1. Continetur
2. Adficiuntur

Zadanie 4. (0–1)

Napisz zdanie, w którym zastąpisz podkreślony wyraz analogiczną formą wyrazu wybranego spośród podanych w nawiasie.

Perfacile esse dicebat. (loquor, loqui, locutus sum)

Perfacile esse loquatur

Zadanie 5. (0–1)

Obok każdego słowa łacińskiego wpisz jedno polskie słowo wywodzące się od niego.

1. nobilitas – nobilitacja
2. persuadere – perswazja

Przykład 5.

Zadanie 2. (0–1)

Uzupełnij stopniowanie przysłówka. Wpisz do tabeli brakujące formy.

gradus positivus	gradus comparativus	gradus superlativus
luci	lucosi	latissime

Zadanie 3. (0–1)

Wyszukaj w tekście i podaj dwa czasowniki w stronie biernej.

1. cupiditate
2. inferre

Zadanie 4. (0–1)

Napisz zdanie, w którym zastąpisz podkreślony wyraz analogiczną formą wyrazu wybranego spośród podanych w nawiasie.

Perfacile esse dicebat. (loquor, loqui, locutus sum)

Perfacile esse loquor

Zadanie 5. (0–1)

Obok każdego słowa łacińskiego wpisz jedno polskie słowo wywodzące się od niego.

1. nobilitas – mobilizacja

2. persuadere – procedura

W zadaniu 6. (poziom wykonania – 59%) zdający mieli trudności ze wskazaniem poprawnej odpowiedzi dotyczącej działalności polityczno-militarnej i literackiej Cezara. Może to świadczyć zarówno o słabym przygotowaniu z zakresu kultury antycznej (historii i historii literatury), jak i o braku umiejętności syntezy posiadanej wiedzy. Poprawne rozwiązanie ilustruje przykład 6., a niepoprawne – przykład 7.

Przykład 6.

Zadanie 6. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Oprócz *Pamiętników o wojnie galijskiej* Juliusz Cezar napisał także dzieło o walkach

- A. z Antoniuszem.
- B. z Hannibalem.
- ☒ C. z Pompejuszem.
- D. ze Spartakusem.

Przykład 7.

Zadanie 6. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Oprócz *Pamiętników o wojnie galijskiej* Juliusz Cezar napisał także dzieło o walkach

- ☒ A. z Antoniuszem.
- B. z Hannibalem.
- C. z Pompejuszem.
- D. ze Spartakusem.

II. Test kulturowo-gramatyczny

W tej części znalazło się łącznie siedem zadań. Były to zadania z zakresu gramatyki: dwa zadania otwarte polegające na dokonywaniu transformacji gramatycznych (zadanie 7. i 8.) oraz jedno zadanie zamknięte (zadanie 9.), w którym zdający uzupełniali zdania odpowiednimi formami czasownika *agere*. Pozostałe zadania dotyczyły kultury antycznej:

imion i nazwisk rzymskich (zadanie 10.), historii starożytnej (zadanie 11.), mitologii (zadanie 12.) i historii sztuki (zadanie 13.).

Podobnie jak w zadaniach odnoszących się do tekstu, także w teście kulturowo-gramatycznym widoczna jest wyraźna różnica poziomu wykonania zadań. Najgorzej zdający poradzi sobie z zadaniami językowymi, które polegały na dokonaniu transformacji zdań (zadanie 7. – 35%, zadanie 8. – 34%). W zadaniu 7. należało przekształcić podane zdanie z zastosowaniem struktury *nominativus cum infinitivo*, a zadanie 8. polegało na przekształceniu zdania w liczbie mnogiej na zdanie w liczbie pojedynczej. Pojawiające się błędy, przede wszystkim w zakresie rozpoznawania i tworzenia form fleksyjnych, świadczą o niskim stopniu opanowania przez zdających zagadnień gramatycznych z zakresu morfologii i elementarnych dla łaciny struktur składniowych. Zdający słabo poradzi sobie także z jednym spośród zadań kulturowych (zadanie 13.), w którym należało rozpoznać rzeźbę i podać jej tytuł. Poziom wykonania tego zadania to 37%. Poniżej zamieszczone zostały przykłady poprawnego (przykład 8.) i niepoprawnego (przykład 9.) rozwiązania zadań otwartych z zakresu języka łacińskiego i kultury antycznej.

Przykład 8.

Zadanie 7. (0–1)

Przekształć zdanie, stosując składnię *nominativus cum infinitivo*.

Frater meus orator fuit.

..... Frater meus orator fuisse dicitur.

Zadanie 8. (0–1)

Przekształć zdanie w liczbie mnogiej na zdanie w liczbie pojedynczej. Uwzględnij wszystkie wyrazy możliwe do przekształcenia.

Feminae flores habent.

Femina ~~flor~~ habet florem habet

Zadanie 13. (0–1)

Podaj tytuł rzeźby przedstawionej na fotografii.

Marie-Lan Nguyen, CC BY 4.0

Grupa Laokoona

Przykład 9.

Zadanie 7. (0–1)

Przekształć zdanie, stosując składnię *nominativus cum infinitivo*.

Frater meus orator fuit.

Frater meus orato fute..... dicitur.

Zadanie 8. (0–1)

Przekształć zdanie w liczbie mnogiej na zdanie w liczbie pojedynczej. Uwzględnij wszystkie wyrazy możliwe do przekształcenia.

Feminae flores habent.

Femina floru habet.....

Zadanie 13. (0–1)

Podaj tytuł rzeźby przedstawionej na fotografii.

Marie-Lan Nguyen, CC BY 4.0

„Opętanie Edypa”

Wyższe wyniki zdający uzyskali w zadaniach zamkniętych, z których jedno dotyczyło gramatyki (zadanie 9.), a trzy dotyczyły kultury antycznej (zadania 10., 11. i 12.). W zadaniu 9., którego poziom wykonania to 55%, zdający musieli wybrać spośród zaproponowanych form czasownika *agere* odpowiednie uzupełnienie trzech zdań.

Poziom wykonania zadań kulturowych zamkniętych wyniósł: zadanie 10. – 74%, zadanie 11. – 60%, zadanie 12. – 86%. Zdający najlepiej poradzili sobie z zadaniem 12., które polegało na połączeniu postaci i wydarzeń z zakresu mitologii. Najślabiej w tej grupie wypadło zadanie 11., sprawdzające znajomość historii starożytnej (bitwy pod Maratonem i bitwy pod Zamą). W zadaniu 10. zdający musieli wskazać, który człon nazwiska Marka Tulliusza Cyncerona to tzw. *nomen gentile*, czyli imię rodowe. Wszystkie wymienione zadania były typowe i odnosiły się do podstawowych zagadnień, a poziom ich wykonania świadczy o przeciętnym przygotowaniu zdających w zakresie kultury antycznej. Poniżej zamieszczone zostały przykłady poprawnego (przykład 10.) i niepoprawnego (przykład 11.) rozwiązania zadań zamkniętych z zakresu języka łacińskiego i kultury antycznej.

Przykład 10.

Zadanie 9. (0–2)

Uzupełnij zdania. W wyznaczone miejsca wpisz poprawne formy wyrazów spośród podanych poniżej.

acta, agebant, agentem, egit

1. Quid Romani in thermis agebant ?
2. Acta est fabula.
3. Mater maximas gratias tibi egit

Zadanie 10. (0–1)

W łacińskiej wersji imienia Cyclerona podkreśl element, który nazywamy imieniem rodowym (*nomen gentile*).

Marcus Tullius Cicero

Zadanie 11. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W bitwie pod Maratonem ateńskimi hoplitami dowodził Aleksander Wielki.	P	☒ F
Scypion Starszy pokonał Hannibala pod Zimą.	☒ P	F

Zadanie 12. (0–3)

Przyporządkuj do postaci mitologicznej wydarzenie z nią związane – wybierz je spośród oznaczonych literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

1.	Edyp	A	B	C	☒ D
2.	Odyseusz	A	☒ B	C	D
3.	Prometeusz	A	B	☒ C	D

- A. pokonanie Minotaura
 B. oślepienie Polifema
 C. kradzież ognia z Olimpu
 D. rozwiązanie zagadki Sfinksa

Przykład 11.

Zadanie 9. (0–2)

Uzupełnij zdania. W wyznaczone miejsca wpisz poprawne formy wyrazów spośród podanych poniżej.

acta, agebant, agentem, egit

1. Quid Romani in thermis ~~egit~~ agentis.....?

2. Agente..... est fabula.

3. Mater maximas gratias tibi actum.....

Zadanie 10. (0–1)

W łacińskiej wersji imienia Cyclerona podkreśl element, który nazywamy imieniem rodowym (*nomen gentile*).

Marcus Tullius Cicero

Zadanie 11. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W bitwie pod Maratonem ateńskimi hoplitami dowodził Aleksander Wielki.	☒ P	☐ F
Scypion Starszy pokonał Hannibala pod Zumą.	☐ P	☒ F

Zadanie 12. (0–3)

Przyporządkuj do postaci mitologicznej wydarzenie z nią związane – wybierz je spośród oznaczonych literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę.

1.	Edyp	☒ A	☒ B	☐ C	☐ D
2.	Odyseusz	☒ A	☐ B	☐ C	☐ D
3.	Prometeusz	☐ A	☐ B	☒ C	☐ D

- A. pokonanie Minotaura
- B. oślepienie Polifema
- C. kradzież ognia z Olimpu
- D. rozwiązanie zagadki Sfinksa

III. Zadania interpretacyjne

W tej części znalazły się łącznie dwa zadania otwarte: jedno zadanie sprawdzające rozumienie, przekład i umiejętność interpretacji dewizy łacińskiej *Festina lente* (zadanie 14.) oraz jedno sprawdzające umiejętność rozpoznawania, opisywania i interpretacji sceny mitologicznej przedstawionej w materiale ikonograficznym (zadanie 15.). Ważnymi elementami w zadaniach były: umiejętność wyjaśniania uniwersalnego sensu dewizy i wskazywania dziedziny życia, w której może mieć ona zastosowanie, umiejętność wyjaśniania uniwersalnego przekazu sceny mitologicznej oraz umiejętność formułowania krótkiej wypowiedzi w języku polskim, z uwzględnieniem poprawności językowej i właściwej argumentacji. Poziom wykonania zadań interpretacyjnych (zadanie 14. – 46% i zadanie 15. – 42%) był wyraźnie niższy niż w roku ubiegłym.

Wykorzystana w zadaniu 15. scena mitologiczna odnosiła się do mitu o 12 pracach Heraklesa. Najczęściej pojawiające się błędy w tym zadaniu polegały na nieprawidłowym rozpoznaniu sceny i postaci, niewystarczającym lub niewłaściwym wyjaśnianiu kontekstu kulturowego lub zbyt pobieżnym omówieniu uniwersalnego przekazu sceny. W zadaniu 14. zdarzało się, że zdający podawali niewłaściwy przekład sentencji. Niepoprawne zrozumienie i przekład dewizy mogły prowadzić do błędnej jej interpretacji. W przekładzie zdający często nieprawidłowo identyfikowali formę przysłowka *lente* oraz źle tłumaczyli formę trybu rozkazującego *festina*. W wielu przypadkach źle dobierali znaczenie słów, co powodowało, że proponowane rozwiązanie było w całości lub częściowo błędne. Typowym, powtarzającym się błędem był też brak omówienia uniwersalnego sensu dewizy oraz pobieżne lub niewłaściwe uzasadnienie własnego stanowiska. Zdarzały się rozwiązania w całości niepoprawne, rozwiązania rzadko też były w pełni poprawne. W wielu wypowiedziach brakowało pojedynczych elementów lub wypowiedzi nie były poprawne pod względem językowym. Poniżej zamieszczone zostały przykłady dobrych rozwiązań zadania 14. (przykład 12.) i zadania 15. (przykład 13.), z których jednak żadne nie może być uznane za w pełni poprawne. Przykłady 14. i 15. natomiast ilustrują całkowicie błędne rozwiązania wynikające z nieprawidłowego zrozumienia i przekładu sentencji i niewłaściwego rozpoznania sceny mitologicznej.

Przykład 12.

Tłumaczenie:*Śpiesz się powoli*.....

Interpretacja wraz z uzasadnieniem:*Dewiza ta ma być zastosowana w codziennym życiu, chociażby przy domowych obowiązkach. Oznacza, że nawet wtedy nie mamy zbyt wiele czasu i musimy działać szybko to warto być uważnym na to co robimy, aby życie nie przeleciało nam po palce. Prędzi działanie nie wyklucza skupienia, które na pewno osiągnęlibyśmy robiąc daną czynność bez pośpiechu. Warto zatem pomimo pośpiechu zwracać uwagę na to co dzieje się wokół*.....

Przykład 13.

Scena ukazując Heraklesa, który wykonuje jedną ze swoich prac...
 Oho, aby odłupić swoje winy i zabicie w śnie swojej żony i dzieci,
 musi wykonać 12 prac i jest to jedna z nich. Musi porazić siebie
 2 zabiem hydry lernejskiej, która miała wiele głów i po odgryzieniu
 jednej wyrastała kolejna. Herakles znalazł przypaść i ułóżł się
 po odcięciu głowy. W ten sposób udało mu się ją zgłodzić. Na
 rycinie widoczny jest właśnie ten moment. ~~Oto~~ Bohater
 otoczony jest falami wrażeń, które zamykają go po nogach, co
 utrudnia wykonanie zadania. Choć Iliady stawiali nie musi
 radzić sobie z takimi pracami, to scena ta ukazuje, że za
~~ten~~ te postępowanie należy ponieść konsekwencje oraz, że
 ułóż trudności da się przejść, jeśli tylko znajdzie się na nie
 sposób.

Przykład 14.

Tłumaczenie: Sztywno zginęj
 Interpretacja wraz z uzasadnieniem: Dewiza mówi o tym, aby
 wykorzystywać możliwości, które się oferuje i
 nie zwlekać z działaniem. Jest powiedzenie
 sowe, bo można znaleźć dla niej zastoso-
 wanie, niezależnie od czasu i miejsca. ~~W~~
 Wszelkiernym przypadku jest wzni-
 szenie kariery zawodowej. Często zdoby-
 cie prestiżu, ale też celowej pracy
 wiąże się z podejmowaniem ryzyka i
 sięgnięciem po spontaniczne przejawie-
 nie się duszy.

Przykład 15.

Tenubus scay ukasari na nri
 Canelisa Ceta ukasari na nri
 Ceta nri zeta widzi odhizego Ceta nri
 który wychodzi na przeciw zeta nri i
 dzięki swojej determinacji i wiedzy nri
 z nim. W nri o Adama i Ewa widzi
 sprzeciwia się Bogu (tego co dobre) i
 konieczność porzucenia kasy za swoje cety
 w postaci sp. bieżącego porodu w kobiet.
 Mody nri dobre zeta widzi
 zeta nri w kase "Antygora" gdzie
 góra bohaterka wykazuje się odwagą
 i sprzeciwia się osobie decyzyjnej. Antygora
 wie że musi porzucić brata, nie zna jej
 na decyzje innych. ~~Porzuciła go~~
 Przepłaca życie za ten piękny gest.
 I widzi tu również dobre i zło.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najłbiej

Zadaniem, z którym zdający poradzili sobie najłbiej, są zadania językowe: tłumaczenie tekstu, tworzenie form morfologicznych i przekształcanie zdań. Zdający popełniali błędy w zakresie fleksji nominalnej i werbalnej, co świadczy o niewystarczającej znajomości podstawowych paradygmatów odmian, mimo że morfologia jest jednym z głównych elementów nauczania języka łacińskiego w szkole. Bez znajomości fleksji i umiejętności tworzenia poprawnych form nie można poprawnie rozwiązać także zadań polegających na dokonywaniu transformacji zdań. Niski poziom znajomości fleksji utrudnia też, a czasem wręcz uniemożliwia prawidłowe rozumienie i tłumaczenie tekstu łacińskiego. Popełniane przez zdających błędy typowe dla zadania translacyjnego wskazują na niewystarczające opanowanie przez nich umiejętności związanych z tłumaczeniem tekstu, w tym przede wszystkim rozpoznawaniem struktury gramatycznej i leksykalnej tłumaczonego tekstu, odczytywaniem sensu i odbiorem treści tekstu, identyfikowaniem form podstawowych słów występujących w tekście, doбором odpowiednich ekwiwalentów znaczeniowych łacińskich form morfologicznych, struktur składniowych, leksyki i idiomatyki, tworzeniem logicznego, spójnego i poprawnego pod względem językowym przekładu w języku polskim. Ponadto tłumaczenie tekstu może być utrudniane przez brak umiejętności sprawnego posługiwania

się słownikiem łacińsko-polskim. Ze względu na niski poziom wykonania zadań gramatycznych i zadania translacyjnego można wysunąć wniosek, że przynajmniej część błędów popełnianych w przekładzie wynika z niewystarczającego poziomu znajomości morfologii i składni łacińskiej. Szczególnie niepokojący jest fakt, że poziom wykonania zadania translacyjnego jest niższy niż w poprzednich latach. Zdający słabo poradzi sobie także z zadaniem z zakresu historii sztuki antycznej, niższe wyniki w tym roku zdający uzyskali w zadaniach interpretacyjnych. Warto także zauważyć, że w wielu przypadkach zdający w ogóle nie podejmowali próby przetłumaczenia tekstu i skonstruowania wypowiedzi interpretacyjnych.

Zadania, z którymi zdający poradzi sobie najlepiej

Zadania, z którymi zdający poradzi sobie najlepiej, to zadania z zakresu kultury antycznej. Maturzyści sprawnie rozwiązywali również zadania, w których należało odnaleźć w tekście łacińskim formy strony biernej czy podać polskie słowa pochodzące od łacińskich leksemów.

Wnioski i rekomendacje

1. Najtrudniejsze dla zdających były zadania językowe, w tym przede wszystkim transformacje gramatyczne i tworzenie form morfologicznych, ale także tłumaczenie tekstu łacińskiego na język polski. Należy zatem zwrócić większą uwagę na doskonalenie i rozwijanie kompetencji językowych i translacyjnych uczniów przygotowujących się do egzaminu maturalnego w kolejnych latach.
2. Lepiej niż z zadaniami językowymi zdający poradzi sobie z zadaniami z zakresu kultury antycznej. Należy jednak zwrócić uwagę na głębszą korelację treści nauczanych na lekcjach języka łacińskiego z treściami innych przedmiotów humanistycznych. Szersze spojrzenie na kulturę antyczną i znajomość kontekstu historycznego i kulturowego ułatwi zdającym rozwiązywanie zadań egzaminacyjnych. Pobieżna znajomość zagadnień kulturowych często jest niewystarczająca do prawidłowego rozwiązania zadań egzaminacyjnych.
3. Należy zwracać szczególną uwagę na nabywanie przez uczniów i doskonalenie umiejętności odbioru, rozumienia i tłumaczenia tekstu łacińskiego. Nauczanie gramatyki powinno mieć charakter funkcjonalny i służyć budowaniu i rozwijaniu kompetencji translacyjnej uczniów.
4. W procesie nauczania należy zwracać większą uwagę na analizę i twórczą interpretację materiałów źródłowych, w tym także materiałów ikonograficznych. Materiały źródłowe powinny stanowić punkt wyjścia do zaprezentowania przez zdających szerszego kontekstu kulturowego, uwzględniającego nie tylko wiedzę z zakresu kultury antycznej, ale także recepcję antyku i umiejętność dostrzegania i wskazywania związków współczesnej kultury i polszczyzny z dziedzictwem grecko-rzymskiego antyku.
5. Warto położyć nacisk na precyzyjne czytanie poleceń i rozwiązywanie zadań. Część popełnionych przez zdających błędów wynika bowiem z braku uwagi i należytej dokładności. Precyzja i staranność szczególnie istotne są w rozwiązywaniu zadań gramatycznych i w tłumaczeniu tekstu.
6. Należy zwracać uwagę na poprawność językową tłumaczeń i wypowiedzi tworzonych przez uczniów.

